

ÅRSREDOVISNING 2017

DALS-EDS KOMMUN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. KOMMUNSTYRELSENS ORDFÖRANDE	2
2. FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE	3
2.1 OMVÄRLDENS PÅVERKAN OCH KOMMUNENS UTVECKLING	3
2.2 MILJÖREDOVISNING	13
2.3 PERSONAL- OCH HÄLSOBOKSLUT.....	16
2.4 FINANSIELL ANALYS.....	19
2.5 FINANSIELLA NYCKELTAL	28
2.6 GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING OCH BALANSKRAVSUTREDNING MED RESULTATUTJÄMNINGSRESERV	30
2.7 KOMMUNENS ÖVERGRIPANDE MÅL.....	35
2.7.1 Dals-Ed - här jobbar vi för attraktivitet	35
2.7.2 Hållbarhet ska vara en självklarhet i Dals-Ed.....	36
2.7.3 Invånarna i Dals-Ed ska känna delaktighet	38
2.8 FRAMTIDEN	40
3 RÄKENSKAPER	47
3.1 DRIFTREDOVISNING.....	47
3.2 INVESTERINGSREDOVISNING	49
3.3 KONCERNEN	51
3.4 RESULTATRÄKNING	51
3.5 KASSAFLÖDESANALYS.....	51
3.6 BALANSRÄKNING.....	52
3.7 NOTFÖRTECKNING	53
3.8 VATTEN- OCH AVLOPPSVERKSAMHET	61
3.9 REDOVISNINGSPRINCIPER	63
4 ORGANISATION	65

1. KOMMUNSTYRELSENS ORDFÖRANDE

Så har det återigen blivit dags att summera ett verksamhetsår för Dals-Eds kommun i form av Årsredovisning 2017 och överlämna den till kommunfullmäktige och medborgare.

Hände det då något särskilt i Dals-Ed under 2017?

Det kan vara en fråga många ställer sig och vid en första anblick kanske det mesta är sig likt. Men skrapar man lite på ytan så tycker i alla fall jag, att man upptäcker många och viktiga företeelser väl värda att notera. I denna årsberättelse finns en mycket omfattande mängd information som ska försöka beskriva både kommunens utveckling och ställning. Det kan vara mödosamt att ta till sig allt men jag tycker den är väl värd att läsa.

I ett förord som detta är det omöjligt att kommentera allt, utan jag får nöja mig med några saker av särskild betydelse och jag väljer att göra det utifrån kommunfullmäktiges tre övergripande mål.

Dals-Ed – här jobbar vi för attraktivitet

Under denna rubrik har det gjorts stora insatser det gångna året. Allra tydligast är väl egentligen de insatser kommunen gör för att renovera och anpassa våra verksamhetslokaler, till en standard som kan möta framtidens behov. Ett riktigt flaggskepp är också att vi påbörjade byggnationen av den nya förskolan Fågelvägen. Jag är övertygad om att dessa insatser kommer att leda till Dals-Ed uppfattas som attraktiv ur en rad olika perspektiv.

Hållbarhet ska vara en självklarhet i Dals-Ed

Hållbarhet måste ses ur flera perspektiv och man brukar försöka tala om både **miljömässiga**-, **sociala**- och **ekonomiska** aspekter. Inom vart och ett av dessa områden görs det många insatser i Dals-Ed.

Inom **miljöområdet** väljer jag att uppmärksamma kommunens beslut om att fasa ut de fossila drivmedlen till förmån för i förstahand biogas. När det gäller insatser för **socialhållbarhet** kan man nämna det fina arbete som i samverkan, mellan flera parter, görs för att barn och unga fångas upp tidigt, så att vi kan undvika framtida utanförskap. Arbetet med att uppnå en långsiktigt hållbar **ekonomi** och verksamhet (LEV) för kommunen är en insats som påbörjades under 2017.

Invånarna i Dals-Ed ska känna delaktighet

Här är det på sin plats att lyfta fram de insatser som gjorts för att förbättra kommunens medborgardialog. Under året har vi testat nya arbetssätt och fått in många viktiga synpunkter både när det gäller aktivitetsplats Haga och Eds badplats. Det är också trevligt att kunna konstatera att hela arbetet med Aktivitetsplats Haga är resultatet av ett förslag från en engagerad medborgare. Hela den satsning som inletts när det gäller digitalisering hoppas vi dessutom bl.a. ska leda till en förbättrad dialog med kommunens invånare.

Ja detta var några exempel på områden som jag tycker varit betydelsefulla under 2017.

Det är många människors engagerade arbete som ligger bakom orden och siffrorna i denna årsredovisning och därför känns det passande att framföra ett stort tack till alla er som bidragit, oavsett om ni är anställda eller förtroendevalda. Det finns en fantastiskt fin anda i vår kommun som vi ska ta vara på. Tillsammans har vi alla möjligheter att förverkliga kommunens vision. Dals-Ed – där det goda livet erbjuds.

Martin Carling

Kommunstyrelsens ordförande

2. FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

2.1 OMVÄRLDENS PÅVERKAN OCH KOMMUNENS UTVECKLING

OMVÄRLDENS PÅVERKAN

I omvärldsanalysen beskrivs de större trender och omvärldsfaktorer, som vi ser kommer att påverka kommunens verksamheter kommande år. I vissa fall beskrivs även hur vi kommer att hantera dessa.

Välfärdens långsiktiga finansiering

Den största utmaningen för hela kommunsektorn är finansieringen av framtidens kommunala verksamhet. Även övriga omvärldsfaktorer hänger samman med detta, då de utgör möjligheter för och/eller hot mot att klara ekonomin. De ekonomiska förutsättningarna beror främst på den demografiska utvecklingen i riket och den egna kommunen. Enligt SKL ökar nu befolkningen i yngre och äldre åldrar betydligt snabbare än antalet personer i yrkesverksam ålder. Behovet av kommunal verksamhet ökar därför mer än vad som kan finansieras genom ökad sysselsättning och ökade skatteintäkter. Utöver det ökar krav och förväntningar på de offentliga verksamheterna från både stat och medborgare, vilket driver kostnaderna för samhällsservicen. Brist på behörig personal gör också att vi ser en löneglidning som också höjer kostnaderna inom flera verksamhetsområden i kommunen. Det finns en uppenbar risk att dagens högkonjunktur och låga arbetslöshet byts mot lågkonjunktur och högre arbetslöshet inom de närmsta åren, och samtidigt behövs utrymme för både planerad och oförutsedda utvecklingsbehov. Utan åtgärder uppstår en brist på 59 miljarder kronor år 2021. För vår kommun handlar det om minst 25 miljoner kronor.

Kommunsektorns arbete med att förändra och utveckla verksamheten måste därför intensifieras ytterligare och inriktas på effektiviseringar med hjälp av ny teknik och nya arbetssätt. Vi har inte råd att fastna i gamla sätt att tänka eller arbeta. Det krävs ett nytänkande kring hur verksamheten kan utvecklas och utformas. Utöver det interna utvecklingsarbetet med ständiga förbättringar krävs ett aktivt arbete för en stark lokal arbetsmarknad och bra förutsättningar för entreprenörskap, samt en offensiv hållning till möjligheterna som externa medel genom bidrag och projektstöd kan ge.

Hur hanterar vi utmaningarna?

Vi fortsätter vårt förändringsarbete fram till år 2021, med syfte att uppnå och upprätthålla en långsiktig hållbar ekonomi och verksamhet, med mål för ekonomi i balans, kundnytta och kvalitet samt delaktiga och motiverade medarbetare.

Demografiska förändringar

Demografiska förändringar innebär en utmaning, vare sig befolkningen ökar eller minskar. Viktiga drivkrafter är urbanisering och migration i övrigt. Även generationsförändringar innebär stora utmaningar över tiden i form av krav på anpassning av verksamheter och budget. För Dals-Ed, som liten landsbygdskommun, är det mest relevant att fokusera på förväntade generationsförändringar samt minska risken för urbanisering. För närvarande är antalet invånare relativt konstant och demografiförändringarna relativt hanterbara. Det är dock viktigt att följa utvecklingen, i synnerhet inom äldreomsorgen, utifrån det nuläge som råder. Bland annat har vi redan en andel invånare i åldrarna 65 +, som ligger 7 procent över riksgenomsnittet. Därutöver har vi en lägre andel äldre, som idag nyttjar äldreomsorg, men när de väl ansöker om kommunal service har de ett större behov. Detta kan vi utläsa av den snabba utvecklingen av biståndsbedömda timmar.

Hur hanterar vi utmaningarna?

Vi bör lägga mer tid på analys- och prognosarbete för att kunna vidta rätt insatser för att motverka negativ påverkan på längre sikt. För övrigt är det till stor del en fråga om att kunna förhålla sig till den prognostiserade befolkningsutvecklingen och säkerställa hög anpassningsgrad i samtliga verksamheter, bland annat genom att ha en så flexibel organisationsstruktur som möjligt.

Sysselsättning och arbetsmarknad

Människors möjligheter och förmåga till sysselsättning och egenförsörjning är av avgörande betydelse för god folkhälsa och för kommunens ekonomiska utveckling. Vi måste ständigt arbeta för att vår lokala arbetsmarknad ska ha så goda förutsättningar som möjligt, framförallt en gynnsam näringslivsutveckling, vilket innefattar att företagarna är nöjda med den kommunala servicen. Andelen arbetslösa bland invånarna ligger jämförelsevis bra till, i nivå strax under riket, tack vare ett mångfacetterat näringsliv med många företag, som tillsammans med kommunorganisationen sysselsätter ca 1 600 kommuninvånare och fler än 550 inpendlare. Drygt 500 invånare pendlar till en annan kommun. Andelen utrikesfödda bland gruppen arbetslösa blir dock större, och här ligger vi strax över genomsnittet i riket. Då många av de utrikes födda inte haft något arbete som motsvarar det arbetskraftsbehov vi har i vårt område innebär det en stor utmaning. Åmål är det närmsta bemannade arbetsförmedlingskontoret. Arbetsförmedlingen har haft mindre lokal närvaro i Ed och det har i vissa fall fördröjt insatser.

Det råder fortfarande högkonjunktur även lokalt, men det förväntas en viss utplaning under 2018. Signaler om brist på rätt kompetens fortsätter komma in. Framförallt inom hantverksyrken, vilket kan påverka företagens möjlighet till utveckling. De flesta företag går bra, framför allt inom bygg- och industri.

Handeln har ökat sin omsättning de senaste åren och försäljningsindex har förbättrats. Det andas framtidstro då flera butiker satsar på nya lokaler. Det blir mer butiksaktivitet kring torget igen, vilket kommer att bidra till mer liv, rörelse och trivsel. Malins Garderob har nyligen flyttat dit och en charkbutik är på väg att etablera sig. Vidare står båda de stora livsmedelsbutikerna inför ombyggnad. Systembolaget planerar flytt till Coop-huset och Willys får tillbaka den yta som de behöver och hade från början. EM-möbler minskar sin butiksyta för att möta framtidens utmaningar, men bygger om och hyr ut delar av ytan till Autoprodukter. Audio Video kommer också att få nya lokaler inom byggnaden. Vi ser även fram emot en nybyggnation bakom Handelsträdgården, även om vi ännu inte vet exakt vilka butiker eller verksamheter som kommer att flytta dit. Sällanköpen ökade under 2016 med hela 10%, vilket kan vara en anledning till att man satsar på förändringarna just nu.

Vi har även sett ombyggnad av Volvos försäljningslokaler, flera industriföretag signalerar om planer för nyinvesteringar. Vida-sågverket går bra och byggnationen av hyvleriet är klart och i bruk, vilket har inneburit ytterligare några anställda. Även de största företagen på orten, SJB Bygg, Sykes, Purtech och Pyrotek, ger positiva signaler om verksamheterna. Purtech har en förväntad svacka under våren, men är redan på gång att planera för ny bana för produktion av ny modell.

42 företag startade under 2017 (28 första halvåret), en rejäl ökning jämfört med året innan (33). Men det totala antalet befintliga företag har minskat något, bland annat till följd av fusioner och inaktiva firmor. Antalet AB har ökat jämfört med tidigare år i jämförelse med andra bolagsformer och är nu 206, 489 enskilda firmor och 22 handelsbolag. 11 invånare per 1000 (2017) driver företag, vilket är en hög siffra jämfört med övriga delregionen.

Antalet arbetstillfällen ökade i kommunen 2016 med 0,9% till 2 236. Både företag och

kommunen ser vissa svårigheter att hitta rätt kompetens för nyrekryteringar. Med goda tågförbindelser har vi större möjlighet att rekrytera rätt kompetens, att kunna bo kvar och arbeta inom regionen. Inpendlingen fortsätter att öka, vilket kan bero på bostadsbrist, då även de som bor och arbetar i kommunen minskar marginellt.

Boende är viktigt, och här har vi alla förutsättningar för att skapa ett gott liv som företagare. Så både digital infrastruktur och transportmöjligheter är förutsättningar för tillväxt. Möjlighet att få fiber ökar för varje år, och snart finns möjligheten även i tätorten, vilket gör näringslivet än mer konkurrenskraftigt. Flera insatser från olika bolag har initierats för att förse näringslivet i tätorten med fiber.

Hur hanterar vi utmaningarna?

Vi strävar ständigt efter att förbättra servicen och förenkla för företagare. Vi samverkar med företagarna för att förbättra förutsättningarna för att bedriva verksamhet lokalt. Kommunens verksamheter erbjuder praktikplatser och så kallade extratjänster till arbetslösa. Vi har förberett oss för att kunna ha mer arbetsträning och genomföra fler arbetsförmågebedömningar på kommunens verkstäder inom AMI. Detta bedöms på sikt vara positivt för att kunna vägleda individer till rätt sorts utbildning eller andra åtgärder. För övrigt måste vi alltid ha helheten för ögonen och arbeta aktivt med att skapa livsalternativ som attraherar såväl företagare som kompetent arbetskraft. Det sker främst i arbetet med utvecklingsmålen för Attraktivitet, Hållbarhet och Delaktighet.

Digitalisering och digital transformation

Digitaliseringsutvecklingen de senaste åren har haft en oerhört stor betydelse för samhällsomvandlingen och skapar nya möjligheter på flera olika sätt. Bland annat kan digital infrastruktur och innovationer bidra till att motverka urbaniseringen. Företag kan verka långt från närmaste stad, patienter kan få vård och medborgare få samhällsservice även i glesbygd. Digitaliseringen handlar dels om att förbättra befintliga processer och tjänster, dels om att helt nya möjligheter skapas, som drastiskt förbättrar verksamhetens effektivitet. Detta kallas digital transformation.

Alla kommuner bör haka på den digitala utvecklingen för att kunna dra nytta av dess möjligheter för att klara välfärdens framtida finansiering och för att tillmötesgå människors förväntningar. Ständig uppkoppling till internet kommer snart att vara en naturlig del av livet för nästan alla invånare. 1 miljon svenskar står dock utanför nätet och det blir en utmaning att få fler att våga och vilja använda internet.

Regeringen fortsätter att satsa på att främja digitaliseringen inom den offentliga sektorn. Sverige har de senaste åren halkat bakåt i EU-kommissionens ranking över ländernas digitala utveckling. Orsaken är främst att utvecklingen inom offentlig sektor går långsamt. I budgetpropositionen för 2018 finns det satsningar på digitalisering inom ett flertal utgiftsområden. Bland annat inrättas en ny digitaliseringsmyndighet 1 september 2018 i syfte att säkerställa styrning, säkerhet och effektivitet i den digitala utvecklingen hos statliga myndigheter, kommuner och landsting. Detta välkomnas särskilt av SKL.

En nationell digitaliseringsstrategi för skolan antogs 2017. Syftet är att den svenska skolan ska vara ledande i att använda digitaliseringens möjligheter för att på bästa sätt uppnå en hög digital kompetens samt för att främja kunskapsutveckling och likvärdighet genom att man tillägnar sig nya verktyg och metoder. Strategin innehåller tre områden

- Digital kompetens för alla i skolväsendet
- Likvärdig tillgång och användning

· Forskning och uppföljning kring digitaliseringens möjligheter.

För den kommunala förvaltningen i stort skapar digitaleringen nya möjligheter för flertalet administrativa funktioner och former för information och kommunikation. Ett konkret exempel är digitaliseringen av ärendeberedning, kommunikation och arkivering med olika e-tjänster, webbaserade diarietjänster och e-arkiv. Det är viktigt att följa med i utvecklingen så att vi inte halkar efter, vilket måste ske utifrån ett pragmatiskt perspektiv, särskilt i en liten kommun, så att vi väger insatsen kontra nytta/värdet.

En följd av digitaliseringen är ett krav på att öka informationssäkerheten och skyddet för den personliga integriteten. Med digitala processer ökar kraven på säkerhet och spårbarhet, dvs att i efterhand kunna ta reda på vem som gjort vad och när. Alla aktörer som hanterar personuppgifter ska senast den 25 maj 2018 ha anpassat sig till den nya dataskyddsförordningen (GDPR), som då träder i kraft som lag i EU. Ett omfattande arbete som innebär en utmaning i sig.

Resursmässigt är dessa tre processer krävande. Ordentlig kompetensutveckling av all personal, översyn av riktlinjer och rutiner, framtagande av nya arbetsformer och praktiskt genomförande av nya, digitala verktyg tar många mantimmar i anspråk och kommer att behöva beaktas i planeringen under både 2018 och 2019 inledningsvis.

Hur hanterar vi utmaningarna?

Vi satsar stort på fortsatt digitalisering och digital transformation, som en av de viktigaste strategierna för att nå våra utvecklingsmål och en långsiktigt hållbar ekonomi och verksamhet. En digital agenda håller på att tas fram för de kommande fyra åren. Parallellt sker under våren 2018 ett kommunövergripande utvecklingsarbete för anpassning till den nya dataskyddslagen. I samband med upphandling av nya system inom ekonomi och personal finns ett tydligt fokus på effektiva digitala flöden med i kravbild.

Kompetensförsörjning

Kommunen står inför ett sjuttioal pensionsavgångar fem år framåt. Med en normal personalomsättning kan vi anta att totalt närmare hundra medarbetare kommer att sluta sin anställning i kommunen. Det innebär både utmaningar och möjligheter. Vi behöver ta ställning till vilka tjänster som ska ersättas, och vilka som inte ska det. För dem som ska ersättas ska vi fråga - med vilken kompetens? Vi lever i en föränderlig värld där ändrade behov och förutsättningar ställer stora krav på verksamheternas förmåga till anpassning. Vi planerar för en strukturomvandling, bland annat till följd av den digitala utvecklingen, som medför att vissa arbetsuppgifter försvinner och nya tillkommer. Detta påverkar behovet av personal och kompetens. Personalstyrkan måste anpassas till verksamhetens behov över tid, både vid rekrytering och genom att arbeta systematiskt med kompetensutveckling. Utveckling och stimulans i arbetet är av väsentlig vikt för att alla medarbetare ska kunna utföra ett bra arbete. Individuell kompetensutveckling och tillvaratagande av befintlig kompetens är A och O för att kommunen ska vara en attraktiv arbetsgivare.

Rent administrativt och strategiskt så innebär personalomsättning och arbetet med att definiera nya framtida kompetenser ett behov av ökade insatser i samband med rekrytering och introduktion samt behov av analys och riktlinjer kring den lokala lönebildningen.

Flera av kommunens verksamheter vittnar om svårigheter att hitta rätt kompetens.

Inom skolans område råder obalans mellan efterfrågan och tillgång av behörig personal i hela landet. Behörig personal är en nödvändighet för att verksamheterna ska klara sina alltmer komplexa uppdrag. Förvaltningen har en personalförsörjningsplan och arbetar med en mängd åtgärder som haft effekt, då andelen behörig personal ökar igen sedan 2016. Men andelen är inte hög nog, och bristen på behörig personal i landet ser ut att bli varaktig i många år framåt.

Andra bristområden som noteras är bland annat kockar till köken samt tekniker. Medelåldern i kost och städ är mellan 55-60 år vilket innebär ett stort rekryteringsbehov inom några år. Det är också svårt att rekrytera ledare på olika poster. Det är färre ansökningar än normalt på grund av det goda arbetsmarknadsläget.

Räddningstjänsterna i Sverige har stora problem med rekrytering av nya deltidsbrandmän. Läget är mycket ansträngt för vissa kommuner.

Även när det gäller köpta tjänster är det svårt att hitta kompetens. Den högkonjunktur som råder inom byggsektorn påverkar kostnadsläget och tillgången både när det gäller olika konsulter samt vid upphandling av olika uppdrag.

Hur hanterar vi utmaningarna?

Vi ska förstärka det strategiska utvecklingsarbetet inom personalområdet, för att säkerställa att kommunen är en attraktiv arbetsgivare. En samlad kommungemensam satsning behövs för att få ytterligare kraft i Dals-Eds rekryteringsarbete inom samtliga verksamhetsområden. Det nyligen startade kommungemensamma bemanningsteamet är ett led i att klara bemanningen inom vissa områden med kontinuitet och kvalitet.

Statlig styrning och nya lagar och regler

Inom personalområdet innebär lag- eller avtalsändringar numera krav på årlig lönekartläggning samt handlingsplan kopplat till fler i heltidsarbete. Två tunga processer som innebär ökad arbetsvolym för personalenheten.

Inom ekonomiområdet inväntas besked om ny redovisningslag, som skulle innebära vissa förändringar av den kommunala redovisningen. Bland annat föreslog utredningen att hela pensionsåtagandet ska redovisas i balansräkningen enligt fullfundsmodellen, tydligare reglering av innehållet i förvaltningsberättelsen och den sammanställda redovisningen samt vissa förändringar av värdering av finansiella tillgångar m.m.

Sedan den nya plan- och bygglagen infördes 2011 har det skett förändringar årligen för att göra anpassa och förenkla lagen. Detta medför ett stort eget ansvar för tjänstemännen att uppdatera sig vad som gäller dag för dag, för att kunna ta rättssäkra beslut. Även under 2018 kommer det att ske ytterligare lagförändringar i PBL.

Ny lagstiftning om Samverkan vid utskrivning från slutenvård och andra politiska beslut samt demografi kommer att påverka kommunens äldreomsorg. För att möta det behöver befintliga resurser nyttjas mer kostnadseffektivt om kvalitetsnivåer ska kunna upprätthållas eller bli bättre.

Lokal vårdsamverkan mellan kommun och region har påbörjats och ska förhoppningsvis leda till dialog och samverkan till nytta för den enskilde. Det är dock inte okomplicerat då avtal och överenskommelser ger utrymme för olika tolkningar. I nuläget finns det heller inte några tillräckligt kraftfulla sanktionsmöjligheter

Högt inflöde av olika rutiner och riktlinjer för hur arbetet ska genomföras ställer stora krav på verksamheten i att bedöma om det går att implementera och om det överhuvudtaget är genomförbart utifrån de resurser som finns. Övergripande instanser som socialstyrelsen har ett uppdrag att ge vägledning och stöd i hur man kan/ska utveckla arbetet, vilket är positivt, men det ökar också kraven på verksamheten. Vad kan vi göra med de resurser vi har och hur ska vi kunna göra "tillräckligt bra"?

Lagen om framtidsfullmakter och lagen om anhörig som ställföreträdare, som båda trädde i kraft 170701 kommer troligen på sikt att påverka överförmyndarverksamheten då färre äldre personer behöver god man.

Infrastruktur & Trafik

Infrastrukturens utveckling styrs av Västra Götalandsregionen och Trafikverket/Staten som genomför Regional och Nationell planering där kommunens synpunkter och önskemål processas via Fyrbodalen. Under 2017 genomfördes en revidering av Regional och Nationell plan och kommunen deltog aktivt i arbetet.

Den planerade investeringen i Resecentrum försenades till 2018. Förhoppningsvis leder den till att Trafikverket rustar stationsområdet och anlägger gångväg.

Trafikmässigt sker inga större förändringar de kommande åren. 2017 införde Regionen 2 tåg som körs av SJ och det går nu 5 avgångar i vardera riktning Måndag-Fredag. Enligt Västtrafiks planering ska antalet avgångar öka till 8 senast 2020. I Målbild 2035 planeras det för 10 avgångar samt nya stationer i Dalsland som kan skapa underlag för en regional tågtrafik Trollhättan-Halden.

Trygghet & Säkerhet

Riksdagen har fattat beslut om att det är nödvändigt att höja beredskapen och öka insatserna i uppbyggande av Sveriges totalförsvaret. Kommunerna ska återuppta totalförsvarsplanering med en första tidsram 2018-2020. En nulägesanalys är ett inledande steg i kommunens beredskapsplanering och ska ligga till grund för en handlingsplan för områdena säkerhetsskydd, kompetenshöjning, planer för verksamhet och robusthet. I arbetet ska samverka eftersträvas med Dalslandskommunerna. Under 2017 har kommunen fått ett bidrag för att återuppta totalförsvarsplaneringen. Perioden 2018-2020 kommer kommunerna att få en årlig ersättning. Hur fördelningen kommer att ske är inte klart i dagsläget.

Folkhälsa

Regeringens kommission för jämlik hälsa är under process och det kommer att innebära vissa förändringar i de nationella folkhälsomålen och ett förbättrat strukturellt stöd för kommunerna i folkhälsofrågor. Kommissionen föreslår bland annat att en folkhälsolag utreds och att de nya målområdena konkretiseras i strategier och riktlinjer. Fokus på jämlik hälsa förväntas öka. Slutbetänkandet från kommissionen har lämnats till regeringen.

Några andra uppdrag, riktlinjer och rapporter att ta hänsyn till framöver är:

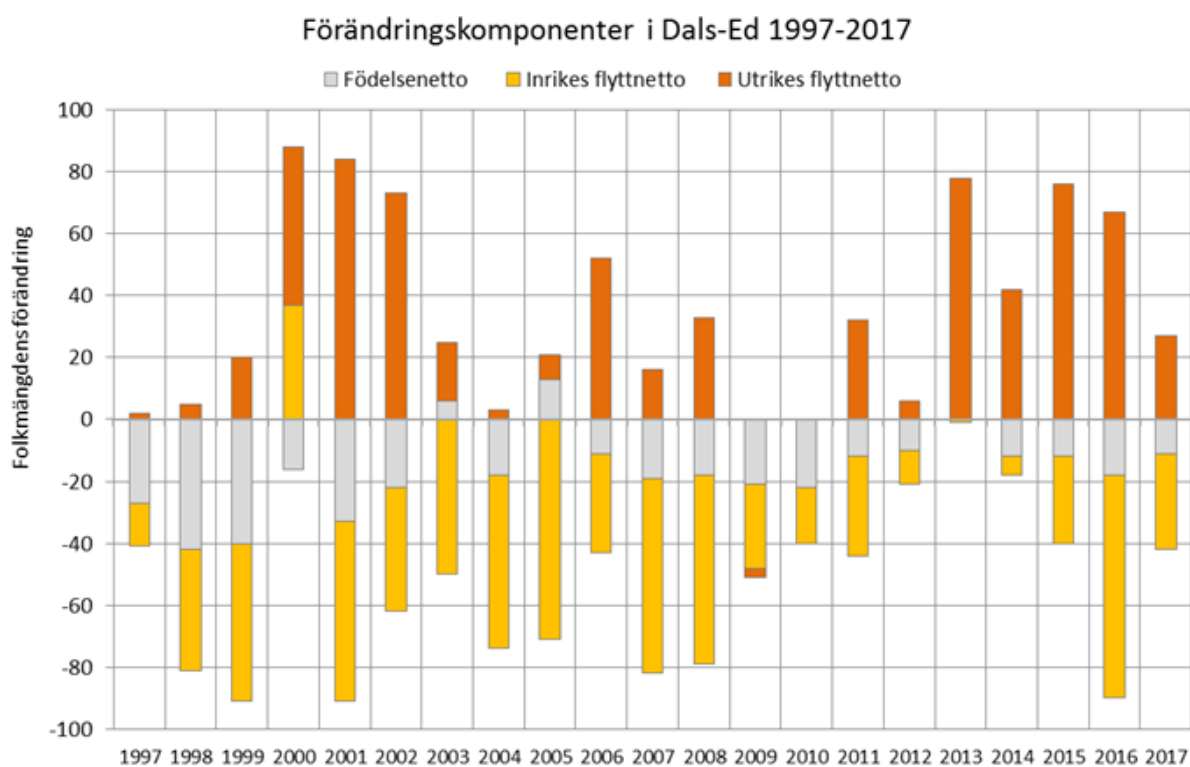
- Barnkonventionens väg mot att bli lag verkar dröja tills 2020, men kan då få betydelse för kommunens verksamheter.
- Regionens och kommunernas gemensamma arbete med fullföljda studier är viktigt att hänga med i och vi är aktiva i flera olika utvecklingsarbeten på det området.
- Den psykiska hälsan står mycket i fokus både från nationellt och regionalt håll, och det har kommit en handlingsplan för psykisk hälsa som vi behöver jobba med framöver.
- Jämställdhetsarbetet och mäns våld mot kvinnor har hamnat i extra fokus i och med Meeto-rörelsen, vilket vi bör lägga gemensamt fokus på under den närmaste tiden.
- Folkhälsomyndighetens allmänna råd förordar nya anvisningar kring städning i förskolor, skolor och fritidsverksamhet, vilket kan betyda att vi i framtiden bör städa lite oftare i verksamheter där barn vistas.

BEFOLKNING

Över tiden utgörs den viktigaste påverkansfaktorn för kommunens ekonomi och verksamhet av förändringen i befolkningens storlek och struktur.

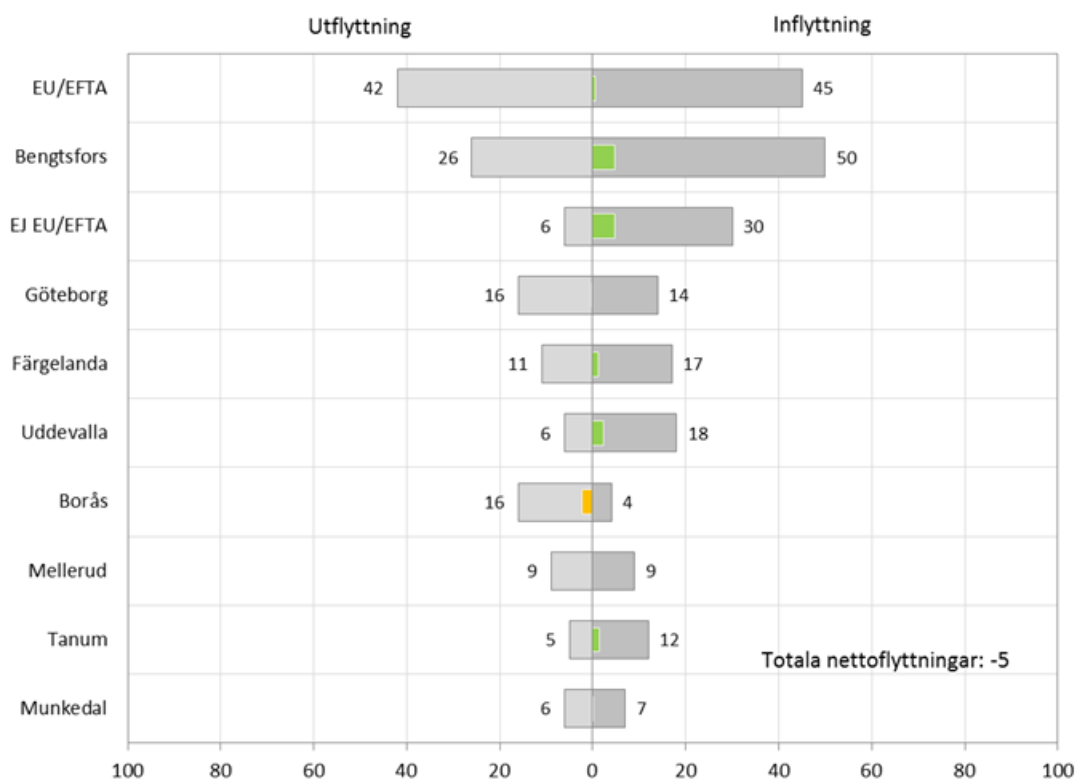
Under 2017 minskade folkmängden i Dals-Eds kommun med 14 personer, från 4 777 till 4 763 invånare, vilket motsvarar 0,29 procent. Orsaken till den minskade befolkningen var ett flyttnetto på -4 personer och ett födelsenetto på -11 personer. Under året flyttade 272 personer till Dals-Ed, vilket var färre än 2016. Antalet personer som flyttade från kommunen minskade med 8 personer jämfört med året innan, från 284 till 276. Flyttnettot (antalet inflyttade minus utflyttade) under 2017 var således -4 personer. Det föddes 36 barn under 2017, 9 färre än 2016. Antalet personer som avled var 47 vilket är 16 färre än året innan. Sammantaget ger detta ett födelsenetto (antalet födda minus döda) under året på -11 personer.

Nedan visas hur födelsenettot varit de senaste tio åren samt hur flyttnettot varit under samma period uppdelat på inrikes- respektive utrikes flyttnetto.

Tittar vi specifikt på 2017 års in- och utflyttningar så ser vi nedan vart flyttströmmarna kommer ifrån respektive går till från vår kommun.

Flyttningar från och till Dals-Ed år 2017

Folkmängden ökade i hela 226 av landets 290 kommuner. Folkmängden ökade med 125 000 under året, vilket motsvarar en tillväxt på 1,25 procent. Det är i antal personer räknat den näst största ökningen någonsin, endast 2016 var ökningen större. Närmare 80 procent av folkökningen under 2017 berodde på migrationsnettot (invandrade minus utvandrade).

Invandringen till Sverige är den huvudsakliga förklaringen till att folkmängden ökade i 78 procent av kommunerna. Om man exkluderar utrikes flyttnetto år 2017 skulle 55 procent av kommunerna minska i befolkning och medföra en äldre befolkning utifrån att en stor del av de nyanlända är yngre och i arbetsför ålder.

Alla kommuner hade fler invandrade än utvandrade 2017. En del kommuner som har ett högt migrationsnetto (och många asylboende) har svårt att behålla de nyanlända. En signal på detta är att sju av de tio kommuner som hade det största positiva migrationsnettot i relation till folkmängd återfanns på listan över de tio kommuner som hade störst negativt inrikes flyttnetto i relation till folkmängd.[1]

Befolkningsstrukturen i Dals-Ed skiljer sig något gentemot rikssnittet. Av invånarna är 19 procent i åldrarna 0–17 år, att jämföra med 21 procent för riket. 54 procent av Dals-Edsborna är i åldrarna 18–64 år, att jämföra med 59 procent av riket. 27 procent är 65 år eller äldre jämfört med 20 procent för riket.

Jämfört med rikssnittet har Dals-Eds kommun alltså fler äldre, och färre i yrkesverksam ålder. Detta innebär att kommunen har en mindre andel personer som ska finansiera service och välfärd till en allt äldre befolkning. Delar av detta kompenseras genom de kommunala utjämningsystemen men inte en obetydande del måste kommunen själv klara av genom att hela tiden sträva efter en så kostnadseffektiv verksamhet som möjligt. Detta kan åstadkommas bland annat genom samverkan med andra aktörer och att hela tiden utvärdera de tjänster och den service som tillhandahålls av kommunen.

I Dals-Ed utgör kvinnorna 48 procent och männen 52 procent av befolkningen. I riket var fördelningen näst intill 50/50. Den totala medelåldern är 44,5 år, att jämföra med rikssnittet på 40,7 år.

[1]Omvärldsfakta nr 2.2018; Arena för tillväxt

Folkmängd Dals-Ed 31 december

Ålder	2013	2014	2015	2016	2017
0-4	245	244	207	242	232
5-9	240	247	251	247	249
10-14	246	245	270	273	269
15-19	255	260	247	252	241
20-24	303	298	274	260	264
25-44	1 010	1 029	1 040	1 048	1 047
45-64	1 266	1 214	1 193	1 186	1 163
65 -	1 175	1 227	1 317	1 269	1 298
Summa	4 740	4 764	4 799	4 777	4 763

Kön	2013	2014	2015	2016	2017
Män	2 457	2 480	2 500	2 492	2 489
Kvinnor	2 283	2 284	2 299	2 285	2 274
Summa	4 740	4 764	4 799	4 777	4 763

BEFOLKNINGSUTVECKLING OLIKA KOMMUNDELAR

Befolkningsutvecklingen fördelat på de olika kommundelarna för 2017 och i jämförelse med statistik för år 2016, 2015 och 2009 redovisas enligt nedan. Totalt har befolkningen ökat med 34 personer under perioden. Ökningen finns inom Dals-Ed (tätort och landsbygd), Håbol och Rölanda medan kommundelarna i övrigt minskar något i befolkningsantal.

Kommundel	2009	2015	2016	2017
Dals-Ed	3 509	3 589	3 579	3 571
Gesäter	124	101	107	112
Håbol	235	251	245	245
Nössemark	207	176	178	168
Rölanda	449	466	464	458
Töftedal	205	211	203	202
Okänt*		5	1	7
Summa	4 729	4 799	4 777	4 763

* Tidigare har okänd hemvist alltid skrivits till en församling. Från och med 2015 redovisas dessa på kommunen istället eftersom begreppet församling försvunnit ur SCB:s redovisning.

BEFOLKNINGSUTVECKLINGEN UNDER PERIODEN 2018-2027

Under prognosperioden 2017 - 2027 kommer folkmängden i Dals-Eds kommun att minska med 263 invånare, från 4 763 till 4 500 personer. Flyttnettot förväntas bli i genomsnitt -5 personer per år och födelsenettet -21 personer per år. Totalt ger detta en förändring med -26 personer per år. Antalet inflyttade beräknas bli i genomsnitt 242 personer per år medan antalet utflyttade skattas till 247 personer. Detta ger ett årligt flyttnetto på -5 personer för varje år under prognosperioden. Antalet barn som föds förväntas vara 38 per år i genomsnitt under prognosperioden medan antalet avlidna skattas till 59 personer. Detta medför en befolkningsförändring med -21 personer per år.

2.2 MILJÖREDOVISNING

Miljöledning i Dals-Eds kommun

Miljöstrategerna på Dalslands miljö- och energikontor, DMEK, har stöttat kommunen och medverkat i miljöledningsarbetet, vilket bl.a. har inneburit en dialog med kommunchefens ledningsgrupp. Personalen på alla förskolor i Dals-Eds kommun har genomgått utbildning i Giffri förskola. Information om Grön Flagg har getts på förskolorna i samband med arbetet med Giffri förskola.

Energi och klimat

Den årliga uppföljningen av kommunens energianvändning visar att, från 2009 till 2016 har Dals Eds kommun inklusive Edshus AB minskat energianvändningen i sina fastigheter från 167 kWh/m² år 2009 till 154 kWh/m² år 2016. En minskning med 8 % Uppföljning för 2017 redovisas i samband med nästa bokslut.

Energistrategerna har samordnat kommunens energigrupp som haft fem möten under året. Fokus har varit att driva och utveckla kommunens energistrategiska arbete. Energistrategerna och energigruppen har tillsammans tagit fram underlag och genomfört åtgärder för att styra mot fastställda energi- och klimatmål utifrån statistik för kommunens energianvändning. Energistrategerna har också varit behjälpliga med stöd för ansökningar gällande externa medel, t.ex. solcellsstöd till Fågelvägens förskola. Energistrategerna har stöttat kommunen i omställningen till en fossilfri fordonsflotta 2030, genom att bistå som utredningsstöd inför etableringen av biogastankstationen samt vid översyn av kommunens interna resor och transporter. Energi- och klimatrådgivaren har under 2017 arbetat med fokusområdet transporter samt riktade informationsinsatser gentemot privatpersoner, företag och organisationer gällande energieffektiviserande åtgärder och förnybar energi. Energi- och klimatrådgivaren medverkade tillsammans med EU-projektet "Samskapande Grön Omställning" vid HOPP-miljömässa i Dals Ed (fossilfria fordon, solceller/stöd).

Miljöanpassad offentlig upphandling

DMEK har diskuterat årets livsmedelsupphandling och valet av miljökrav med upphandlaren samt kostcheferna och i februari även med KS-politiker i Dalsland. DMEK sammanfogade en "Livsmedel- och måltidspolicy" från två befintliga policys, vilken sedan antogs politiskt i de 6 kommunerna. DMEK har påbörjat en uppföljning av miljökraven i avtalet/leveranserna av städ- och kemprodukter vars resultat ska presenteras i en rapport under våren 2018.

Hållbar samhällsplanering

DMEK deltar tillsammans med Färgelanda, Bengtsfors, Dals-Ed och Melleruds kommuner i arbetet med en gemensam avfallsplan, som har miljö- och hållbarhet som ett av fokusområdena. Exempel på viktiga frågor är att skapa förutsättningar för att åter inom Fyrbodalsområdet göra biogas av matavfallet och annat rent biologiskt avfall. Ökad produktion av biogas behövs för att möta behovet av mer biogas för fordonbränsle. Fler tankställen med biogas planeras nu i Dalsland.

DMEK har skrivit yttrande över Länsstyrelsens remiss "Utmaningar för ett hållbart Västra Götaland – regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2017-2020", samt Länsstyrelsens remiss "Regional handlingsplan för klimatanpassning i Västra Götalands län 2018-2020".

Projekt HNV-Link

Projektnamnet HNV-Link står för High Nature Value farming: Learning, Innovation and Knowledge (www.hnmlink.eu). Nätverket HNV-Link arbetar för att utveckla och sprida nya idéer som stärker HNV-jordbruk. Projektets fokus ligger på att hitta lösningar som leder till att de positiva miljöeffekterna från jordbruksföretag och samhällen ökar ytterligare. Lösningarna ska

även bidra till en positiv påverkan på den sociala och ekonomiska situationen hos företagen och samhället. Projektet länkar samman tio områden i Europa som vart och ett har högt inslag av HNV-lantbruk och där det finns idéer kring hur denna typ av lantbruk kan stärkas. Sveriges s.k. lärområde består av landskapet Dalsland och projektägare i Sverige är länsstyrelsen i Västra Götaland tillsammans med SLU. DMEK har följt projektet och deltagit i samtliga aktiviteter. I Dals-Ed har projektet redan gett resultat då en grupp av markägare och lantbrukare etablerats som en typ av samarbetsgrupp. Tillsammans med kommun, länsstyrelse och andra aktörer arbetar gruppen mot en gemensam vision om lönsamhet i hållbar markanvändning och en rad andra mål. Förhoppningen är att detta nätverk ska göras permanent som ett verktyg för att nå flera av miljömålen och andra strategiska mål, lokalt och regionalt.

Hållbar livsstil och konsumtion

DMEK utbildade i mars kostpersonalen i Dals-Eds kommun, för att ytterligare miljöanpassa måltidsverksamheten med ekologiska, klimatsmarta och närproducerade livsmedel. DMEK och kostcheferna har planerat att ge information om miljösmart mat och vad det nya livsmedelsavtalet innebär, vid ett möte för all kostpersonal i Dalsland. Hemsidan www.dalsland.se har fått en ny del som heter Kemikaliesmart kommun, med flikarna Giftfri förskola, Hållbara IT-produkter, Tvätta bilen samt Har du hört om Cocktaileffekten?

Naturvårdsplanering

LONA-projektet "Vägledning till naturen i Dalsland" har under 2015-2017 arbetat fram och tryckt en bok Natur i Dalsland, vilken lanserades 17 juni. Materialet kan nås genom www.naturidalsland.se. Det finns beskrivningar, med kartor och foton, över 68 naturområden samt 10 temaartiklar om bl.a. växter, geologi, vandring och cykling. Boken säljs via DMEF, turistbyråerna, bokhandlare i Dalsland och genom nätbokhandeln. Det har tryckts ytterligare 2000 ex, i en andra upplaga av boken. DMEF var huvudman samt projektledare och ansvarar framgent för boken och hemsidan. I projektgruppen ingick även tjänstemän från Åmåls och Vänersborgs miljökontor samt representanter för Dalslands Turist och Västkoststiftelsen. En mängd kontakter har tagits med berörda markägare och organisationer. I projektgruppen ingick anlita konsult, Vanja Leander på Naturinformation, som svarade för layout och framställande av kartor, och som hade anlita författaren Roger Olsson samt fotograferna Kent-Åke Gustavsson och Lars Eric Fjellman. Dessa fyra bör uppmärksammas för den högkvalitativa texten och bilderna.

LONA-projektet "Ökad tillgänglighet till naturområden i Dalsland", som startade 2016, har fullföljts under 2017. Informationstavlor har anordnats liksom mindre p-platser. DMEK har varit projektledare och miljökontoret i Åmål och Västkoststiftelsen har deltagit.

Vattenplanering

DMEK medverkar i kommunens arbete med VA-planen, men aktiviteten med den kommunomfattande planen har varit låg under 2017. Fokus har istället varit på diskussioner om den framtida inriktningen på VA-lösningar i Nössemark.

Miljöstrategerna deltar vidare i Gullmarns vattenråd (för avrinningsområdet Örekilsälven och Valboån) och i Dalslands kanals vattenråd. Exempel på aktiviteter under året var en vattendragsvandring som genomfördes i Örekilsälven tillsammans med de lokala fiskevårdsområdesföreningarna. DMEK genomför fortlöpande kalkningar av försurade vattendrag.

Miljöpolitiskt program

Behandlingen av förslag till miljöpolitiskt program, för Dalslands miljö- och energiförbund och Färgelanda, Bengtsfors, Dals-Eds och Melleruds kommuner, har fortsatt under 2017. Kommunerna har yttrat sig över förslaget och därefter har en dialog skett mellan DMEK och kommunernas berörda förvaltningar om vilka åtgärder som bör prioriteras. Denna dialog ledde fram till förslag om verksamhetsplan 2018 för det miljö- och energistrategiska arbetet, som beslutades av Dalslands miljö- och energiförbunds direktion i oktober. Direktionen har vidare beslutat att fortsatt dialog ska ske under 2018 och 2019.

2.3 PERSONAL- OCH HÄLSOBOKSLUT

Anställda

Med anställda avses i detta avsnitt antalet tillsvidareanställda och visstidsanställda. Vi utgår ifrån fysiska personer och om en person har fler anställningar inom kommunen, så räknas personen bara en gång. Timavlönade och uppdragstagare är exkluderade.

Antalet anställda i november 2017 var 658 personer fördelat enligt följande:

Tillsvidareanställningar: 523

Visstidsanställningar: 135

Jämfört med föregående år så är det en ökning med 6 tillsvidareanställda och 3 visstidsanställda. Av de tillsvidareanställda var 418 kvinnor (79,9%) och 105 män (20,1%), om visstidsanställda inkluderas är den procentuella fördelningen 76,7% kvinnor och 23,3% män.

Sysselsättningsgrad

62,9 % av kommunens tillsvidare- och visstidsanställd personal arbetar heltid, vilket är en ökning med 0,7 procentenheter jämfört med föregående år.

Nerbrutet per kön är motsvarande procentsats 57,2 % bland kvinnor (en ökning med 0,4 procentenheter jämfört med helårsbokslutet 2016) respektive 81,7 % bland männen (en ökning med 1,6 procentenheter jämfört med helårsbokslutet 2016).

För Socialförvaltningen är andelen heltidsanställda 29,6%. Detta är en ökning med 0,8 procentenheter jämfört med föregående år.

Åldersstruktur

Medelålder för kommunens tillsvidare- och visstidsanställda är:

Kvinnor: 46 år (oförändrat jämfört med samma mätmånad 2016)

Män: 46 år (oförändrat jämfört med samma mätmånad 2016)

Av de tillsvidareanställda är ca 14,7% 60 år eller äldre (en minskning med 2,7 procentenheter jämfört med helårsbokslutet 2016) och 33,8 % befinner sig i åldersspannet 50-59 år (en ökning med 0,7 procentenheter jämfört med helårsbokslutet 2016).

Under 2017 har 22 personer gått i ålderspension.

Personalomkostnader

De totala lönekostnaderna för 2017 uppgår till 215,4 mkr exklusive sociala avgifter. Medellönen var 28 168 kronor i november 2017 (en ökning med 785 kr/mån).

VERKSAMHETSUTVECKLING

Ledarskap & Kompetensutveckling

Kommunledningen har under året regelbundet samlat kommunens chefer för att lyfta aktuella frågor, detta sker på kommunens Ledarforum. Bl a har en kompetenshöjande insats inom arbetsmiljöområdet hållits riktat till kommunens chefer och skyddsombud. Resultatstyrning har varit ett annat tema på Ledarforum inom ramen för arbetet med *Långsiktig Hållbar Ekonomi och Verksamhet (LEV)*. Kommunen har erbjudit fem utbildningsplatser för befintliga chefer att medverka i Ledarskapsutvecklingsprogram i Högskolan Västs regi i samarbete med Bengtsfors kommun och Färgelanda kommun. Programmet påbörjades hösten 2017 och slutförs i juni 2018.

Arbetsmiljö & Företagshälsovård

Den totala sjukfrånvaron för 2017 har ökat med 0,2 procentenheter jämfört med 2016. 48,9% av all sjukfrånvaro var 60 dagar eller längre.

Dals-Eds kommun erbjuder sin anställda friskvård, där den anställda väljer mellan friskvårdstimme eller friskvårdsbidrag. Denna friskvårdssatsning återinfördes 1 september 2014.

Säfflehälsan AB, som varit leverantör av företagshälsovård för kommunen 2017, har under året bl a anlåtits till lagstadgade hälsoundersökningar, samtalsstöd, samt övriga insatser kring hälsa och rehabilitering samt kompetenshöjande insatser inom arbetsmiljöområdet för chefer och skyddsombud.

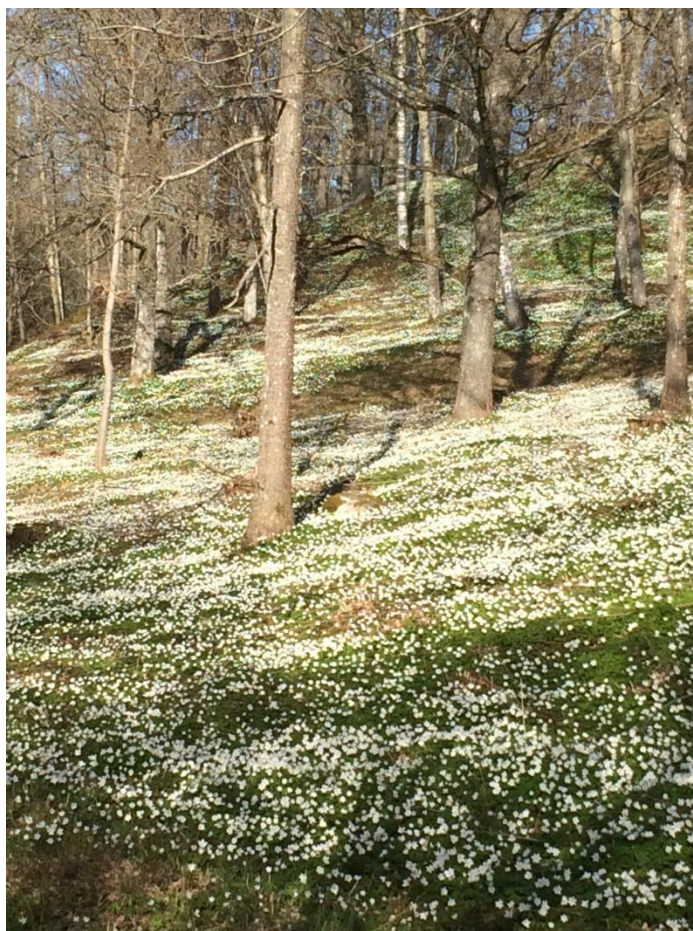
Antalet anmälda arbetsskador ökade under 2017 från 10 till 23. Tillbudsansmälningarna har minskat från 180 till 54.

Under 2017 genomfördes en medarbetarundersökning med utgångspunkt i SKLs *Hållbart medarbetarengagemang* (HME). Undersökningen genomfördes under november och december och enligt tidsplanen ska arbetet gå vidare under våren 2018 med rapportsammanställning, analys och handlingsplaner inom verksamheterna och förvaltningarna. Resultatet anges i ett HME-index samt tre delindex. HME-index för Dals-Eds kommun totalt var för 2017; 80 (-1) vilket är 1 enhet över riksnittet på 79. Resultat och jämförelse för delindex inom områdena motivation, ledarskap och styrning återfinns i tabell nedan.

Personalstatistik, helårsredovisning

Anställda	Nov 2017	Nov 2016	Nov 2015
Antal tillsvidareanställningar	523	517	493
- Varav kvinnor (%)	79,9%	79,1%	80,3%
- Varav män (%)	20,1%	20,9%	19,7%
Antal visstidsanställningar (exkl. timavlönade)	135	132	97
Total antal anställda	658	649	590
Sysselsättningsgrad			
<i>Heltidsanställda i % av samtliga anställda (exkl. timavlönade)</i>	62,9%	62,2%*	62,2%
- För kvinnor (%)	57,2%	56,8%*	55,5%
- För män (%)	81,7%	80,1%*	85,7%
* siffror för 2016 korrigerade, felrapporterat föregående år			

Sjukfrånvaro	2017	2016	2015	
Total sjukfrånvaro (%)	6,3%	6,1%	6,1%	
- Varav sjukfrånvaro 60 dgr eller mer	48,9%	48,5%	50,2%	
Total sjukfrånvaro per kön				
Kvinnor (%)	7,0%	6,7%	6,5%	
Män (%)	4,2%	4,6%	5,0%	
Total sjukfrånvaro per åldergrupp				
Under 29 år (%)	3,5%	2,4%	2,4%	
30 – 49 år (%)	6,7%	5,9%	5,9%	
Över 50 år (%)	6,7%	7,3%	7,1%	
HME	2017	Rikssnitt 2017	2016	Rikssnitt 2016
HME-index	80	79	81	79
Del-index; Motivation	81	80	83	80
Del-index; Ledarskap	80	79	82	78
Del-index; Styrning	79	79	79	79

2.4 FINANSIELL ANALYS

Dals-Eds kommun redovisade 2017 ett resultat på 18,6 mkr, vilket jämfört med 2016 var en förbättring med 9,9 mkr. Kommunens ekonomiska resultat har varierat ganska stort de senaste åren till följd av dels kommunala beslut om att amortera delar av pensionskulden men också till följd av återbetalningar av AFA-försäkringen som skett i omgångar. Exkluderas de jämförelsestörande engångsposterna ligger resultatet mellan 8,4 - 18,2 mkr under de tre senaste åren.

Under de senaste åren har kommunen även erhållit statsbidrag för att ta emot ensamkommande flyktingbarn. Kommunen har lyckats bedriva denna verksamhet på ett kostnadseffektivt sätt vilket nu innebär att tidigare års reserverade medel för framtida kostnader för att kunna få till en bra etablering etc för dessa individer samt 2017 års överskott inom denna verksamhet har resultatförts under 2017. Detta har genererat ett betydande överskott för verksamheten och kommunen som helhet.

Med ett budgeterat resultat 2017 på +3,3 mkr så blev årets resultat 15,3 mkr bättre än vad som var budgeterat. Ur ett perspektiv att kommunen ska ha "god ekonomisk hushållning" så är nivån på resultatet alldeles nödvändigt för att kommunen på kort och lång sikt ska kunna finansiera sina investeringar för lokaler inom förskola, skola och äldreomsorg. Detta för att undvika att riskera att behöva krympa framtida löpande driftskostnader såsom kostnader för personal, läromedel, måltider och övrigt material m.m. beroende på att en större andel behöver användas för att betala räntor på lån. Som framgår i tabellen nedan så har kommunen, trots det goda resultatet för 2017 ett krympande handlingsutrymme genom minskade likvida medel och en ökande låneskuld. I nuläget har kommunen en snittränta strax under 1 % och det högst sannolika är att räntenivåerna kommer att öka de närmsta åren. En snittränta runt 3-4 % är inte realistisk och med en sådan utveckling så skulle det innebära en kostnadsökning på mellan 5 och 8 mkr per år. Detta är kostnader som skulle påverka resultatet och i slutändan påverka hur mycket kommunen kan lägga på den löpande verksamheten.

<i>Belopp i mk</i>						
	2016	B2017	2017	B2018	B2019	B2020
Årets resultat (intäkter minus kostnader)	8,7	3,3	18,6	0,0	1,2	6,1
Intäkter och kostnader som inte påverkar in- och utbetalningar	20,8	14,4	17,8	19,9	16,5	17,3
Amortering av lån	-27,7	-25,4	-25,0	-4,6	-4,6	-4,6
Försäljning av tillgångar	0,2	120,0	117,3	0,0	0,0	0,0
Investering i nya tillgångar	-37,1	-162,2	-100,6	-151,5	-22,5	-15,0
Utlåning till förening	0,0	0,0	-0,4	0,0	0,0	0,0
Aktieägartillskott Edshus AB	0,0	0,0	0,0	-6,0	0,0	0,0
Resultat av årets in- o utbetalningar	-35,1	-49,9	27,7	-142,2	-9,4	3,8
Nya lån	52,9	34,5	0,0	67,5	10,0	0,0
Likvida medel 31/12	59,0	44,5	86,7	12,0	12,6	16,4
Låneskuld 31/12 kommunen	127,6	136,7	102,6	165,5	170,9	166,3
Låneskuld 31/12 Edshus AB som direkt påverkar kommunens ekonomi	0,0	0,0	85,2	84,0	82,8	81,6
Total låneskuld 31/12 inklusive ovan	127,6	136,7	187,8	249,5	253,7	247,9

Dals-Eds kommuns samlade investeringsvolym under 2017 uppgick till 100,6 mkr, vilket var en ökning med 65,3 mkr eller 185 % jämfört med 2016 samt en ökning med 73,6 mkr eller 273 % jämfört med 2015. Ökningen beror till största delen på ombyggnation av skolor och äldreboenden, nybyggnation av förskola, exploatering av tomter samt diverse fastighetsinvesteringar. Utöver det så finns ett stort behov av reinvesteringsbehov i kommunens anläggningar.

Självfinansieringsgraden av investeringarna uppgick 2017, efter avdrag för investeringsinkomster, till 149 %, vilket var en förbättring både jämfört med 2016 med 2015 då självfinansieringsgraden uppgick till 70 % respektive 48 %. Detta innebär att investeringarna under perioden har finansierats med likvida medel samt extern upplåning. Detta har försämrat kommunens finansiella handlingsberedskap inför framtiden, dock har 2017 års starka resultat återhämtat en del av detta.

Både kassalikviditeten och soliditeten exklusive pensionskulden har ökat något under perioden, dock har soliditeten inklusive pensionskulden ökat markant under samma period.

MÅL FÖR GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING

Dals-Eds kommun har beslutat i sina "Riktlinjer för god ekonomisk hushållning" att god ekonomisk hushållning innebär att såväl kommunens finansiella som verksamhetsmässiga mål uppnås, att verksamheten bedrivs långsiktigt, ändamålsmässigt och effektivt och att ekonomiska aktiviteter sker i enlighet med lagar, regler och etablerade normer.

De finansiella- samt verksamhetsmässiga målen beslutas i samband med att Kommunfullmäktige tar det årliga Budget- och måldokumentet. Avstämningen av de finansiella målen görs på de kommande sidorna i den finansiella analysen. De kommenteras även i nästa avsnitt i årsredovisningen som utförligt beskriver de tre lagstadgade kraven; god ekonomisk hushållning, balanskrav och resultatutjämningsreserv. Avstämningen av kommunens övergripande mål görs i avsnittet därefter.

RESULTAT OCH KAPACITET

Årets resultat och jämförelsestörande poster

	2015	2016	2017
Årets resultat (mkr)	0,7	8,7	18,6
Årets resultat exkl. jämförelsestörande poster (mkr)	9,4	8,3	18,2
Årets resultat / skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag (%)	0,3	3,0	6,4
Årets resultat exkl. jämförelsestörande poster / skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag (%)	3,5	2,9	6,3

Dals-Eds kommun förbättrade under perioden årets resultat från 0,7 mkr under 2015 till 18,6 mkr under 2017. Relateras kommunens resultat till skatteintäkter, kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag redovisade kommunen under 2017 ett resultat på 6,4 %. Under 2015 och 2016 uppgick motsvarande resultat till 0,3 % respektive 3,0 %.

Under 2015 redovisade dock Dals-Eds kommun ett antal jämförelsestörande poster. Dessa var

engångskostnader beroende på engångsinlösen av delar av pensionsskulden samt engångsintäkt avseende återbetalning av inbetald premie till AFA-försäkring för år 2004. Utöver detta så uppstod realisationsvinster vid fastighetsförsäljningar under åren 2015, 2016 och 2017.

Exkluderas dessa jämförelsestörande poster uppgick årets resultat under 2015 till 3,5 % av skatteintäkterna. Under 2016 försämrades detta något till 2,9 % och 2017 var motsvarande nivå 6,3 %. Det innebär att det löpande driftsresultatet för kommunen exklusive jämförelsestörande engångsposter låg på i snitt 4,2 % under perioden.

Ett av Dals-Eds kommuns finansiella mål för god ekonomisk hushållning är att resultatet ska uppgå till minst 2 % av skatteintäkterna. Ett sådant resultat ger utrymme för att över en längre tid självfinansiera större delen av en normal investeringsvolym i kommunen. Det innebär att kommunens kort- och långsiktiga finansiella handlingsutrymme, i form av likviditet och soliditet behålls. Under den senaste treårsperioden har Dals-Eds kommun redovisat ett genomsnitt på 4,2 % exklusive jämförelsestörande poster. Årets resultat under 2017 uppgick till 6,3 % av skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag. Det innebär att kommunen uppfyllde resultatmålet för den rullande treårsperioden.

Nettokostnadsandel

%	2015	2016	2017
Verksamhetens intäkter och kostnader (netto)	94,4	91,5	89,2
Planenliga avskrivningar	4,5	4,8	4,2
Nettokostnadsandel exkl. jämförelsestörande poster och finansnetto	95,6	96,4	93,4
Finansnetto	0,9	0,6	0,3
Nettokostnadsandel exkl. jämförelsestörande poster	96,5	97,0	93,7
Jämförelsestörande engångsposter	3,2	-0,1	-0,1
Nettokostnadsandel i relation till skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag	99,7	96,9	93,6

En grundläggande förutsättning för att uppnå och vidmakthålla en god ekonomisk hushållning är att balansen mellan löpande intäkter och kostnader är god. Ett djuplodande mått på denna balans är nettokostnadsandelen, som innebär att samtliga löpande kostnader inklusive finansnetto relateras till skatteintäkter samt statsbidrag och utjämning. Redovisas en nettokostnadsandel under 100 % har kommunen positiv balans mellan löpande kostnader och intäkter. En nettokostnadsandel på 97-98 % kan betraktas som god ekonomisk hushållning för Dals-Eds kommun. Sett över en längre tidsperiod, klarar då kommunen av att finansiera ersättningsinvesteringar och nyinvesteringar.

När Dals-Eds kommuns nettokostnadsandel analyseras, framgår det att nettot av verksamhetens intäkter och kostnader under 2017 tog i anspråk 89,2 % av skatteintäkterna, vilket är en minskning med 2,3 procentenheter jämfört med 2016.

Vidare tog avskrivningarna i anspråk 4,2 %, vilket var 0,6 procentenheter lägre än föregående år. Avskrivningarna är kommunens periodiserade kostnader för investeringar.

Finansnettot uppgick till 0,3 %, vilket innebär att de finansiella kostnaderna var större än de

finansiella intäkterna under 2017. Förklaringen till detta är att kommunen har lån för tidigare gjorda investeringar samtidigt som kommunen ej har några finansiella placeringar som ger finansiella intäkter i form av avkastning.

Detta innebär att kommunens nettokostnader och finansnetto tog i anspråk 93,7 % av skatteintäkterna, vilket var en förbättring med 3,3 procentenheter jämfört med 2016.

Som tidigare nämnts har kommunen under 2015, 2016 och 2017 haft några jämförelsestörande poster som har påverkat resultatet både positivt och negativt. Som andel av skatteintäkterna uppgick de till -0,1 % under 2017, -0,1 % under 2016 och 3,2 % under 2015.

Totalt uppgick nettokostnadsandelen till 93,6 % under 2017, vilket innebär att kommunens intäkter var större än kommunens kostnader. Det var en förbättring jämfört med både 2016 och 2015.

Årets investeringar

	2015	2016	2017
Investeringsvolym brutto (mkr)	28,5	40,0	101,9
Investeringsvolym efter avdrag för investeringsinkomster (mkr)	27,0	35,3	15,5
Investeringsvolym / skatteintäkter (%)	10,0	13,8	5,3

Dals-Eds kommuns samlade investeringsvolym under 2017 uppgick till 101,9 mkr, vilket var en ökning med 61,9 mkr eller 155 % jämfört med 2016, samt en ökning med 73,4 mkr eller 258 % jämfört med 2015.

Ökningen beror i huvudsak på ombyggnation av skolor och äldreboenden, nybyggnation av förskolor samtidigt som exploatering av nya tomter genomförts. Utöver detta så finns ett stort behov av reinvesteringsbehov i kommunens anläggningar.

Efter avdrag för årets investeringsinkomster uppgick investeringarna netto till 15,5 mkr, vilket var 19,8 mkr lägre än under 2016.

Cirka 71 % av kommunens investeringar exklusive investeringsinkomster gjordes i förskola och skola. Investeringar i VA-verksamhet omfattade 1 % och investeringar i vård- och omsorg cirka 19 %. Övriga fastighetsinvesteringar uppgick till 5 % och övriga investeringar uppgick till knappt 4 %.

Självfinansieringsgraden av investeringar

%	2015	2016	2017
Självfinansieringsgraden av nettoinvesteringar	48	70	149

Självfinansieringsgraden av investeringarna mäter hur stor andel av investeringarna som kan finansieras med årets resultat plus avskrivningar. 100 % innebär att kommunen kan självfinansiera samtliga investeringar som är genomförda under året, vilket i sin tur innebär att kommunen inte behöver låna till investeringarna och att kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme stärks. Med nettoinvesteringar avses anskaffning av immateriella och materiella anläggningstillgångar med avdrag för investeringsinkomster.

Med självfinansieringsgrad avses skatteintäkter och eventuella försäljningsinkomster som kommunen har erhållit vid försäljning av materiella anläggningstillgångar. Dessa har sedan ställts i relation till nettoinvesteringar.

Självfinansieringsgraden av investeringarna efter avdrag för investeringsinkomster uppgick 2017 till 149 %. Detta innebar att investeringarna under året med marginal kunde finansieras med skatteintäkter och investeringsinkomster.

Kommunen har som mål att investeringar i skattefinansierad verksamhet i första hand ska finansieras med egna medel samt att lånefinansiering av investeringar endast ska vara möjligt i affärsdrivande verksamheter.

Kommunens självfinansieringsgrad av investeringarna uppgick till 89 % i genomsnitt per år under de tre senaste åren inklusive upplåning i affärsdrivande verksamheter. Målet uppfylldes därmed under perioden.

RISK - KONTROLL

Likviditet ur ett riskperspektiv

%	2015	2016	2017
Kassalikviditet	72	92	115

Kassalikviditeten är ett mått på kommunens kortsiktiga betalningsberedskap. En oförändrad eller ökande kassalikviditet i kombination med en oförändrad eller förbättrad soliditet är ett tecken på att kommunens totala finansiella handlingsutrymme har stärkts.

Kassalikviditeten uppgick vid årsskiftet 2017 till 115 %, vilket ska jämföras med 92 % under 2016. Dals-Eds kommun har en likviditet som, utifrån ett kort och medellångt finansiellt perspektiv, innebär att kommunen inte behöver vidta drastiska åtgärder för att möta finansiella betalningstoppar.

mkr	2015	2016	2017
Extern låneskuld	102,4	127,6	102,6
Kortfristig del	-8,1	-4,4	-4,4

Kommunens externa låneskuld uppgick vid årsskiftet 2017 till 102,6 mkr, vilket var en minskning med 25,0 mkr jämfört med årsskiftet 2016. Minskningen beror på försäljning av fastigheterna Edsgärdet och Hagalid till kommunala bolaget Edshus AB där delar av låneskulden var kopplat till fastigheten Edsgärdet i den interna redovisningen. Utöver detta har planenlig amortering skett.

Kommunens externa låneskuld hade en genomsnittlig räntebindningstid på 3 år per 31 december 2017.

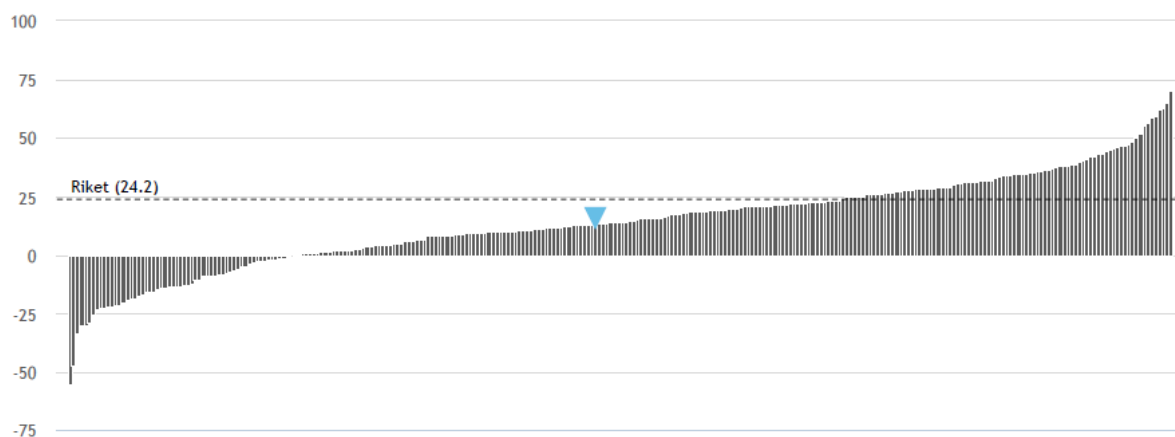
Soliditet

%	2015	2016	2017	Snitt i riket 2016
Soliditet enligt balansräkningen	45	42	47	46
Soliditet inkl. samtliga pensionsförpliktelser och löneskatt	12	13	19	24

Soliditeten är ett mått på kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme. Det visar i vilken utsträckning kommunens tillgångar har finansierats med eget kapital respektive skulder. Ett viktigt kriterium för god ekonomisk hushållning är att soliditeten över en längre period inte försvagas utan behålls eller utvecklas i positiv riktning. En förbättrad soliditet innebär att kommunen minskar sin skuldsättningsgrad och därigenom ökar sitt finansiella handlingsutrymme inför framtiden.

Soliditet inklusive samtliga pensionsförpliktelser och löneskatt förbättrades mellan 2015 och 2017 med 7 procentenheter från 12 % till 19 %. Det förklaras genom att kommunen dels har klarat att finansiera stor del av sina investeringar med skatteintäkter och dels att kommunen under perioden har amorterat en betydande del av pensionskulden.

Genomsnittet för ovanstående soliditetsmått ligger bland Sveriges kommuner på cirka 24 %. Nedan visas en bild på hur Dals-Eds kommun ligger i jämförelse med övriga kommuner i riket år 2016.

Kommunfullmäktige har i de finansiella målen för 2017 angett att kommunens soliditet enligt balansräkningen långsiktigt ska överstiga 50 %. Under planperioden 2017-2019 ska soliditeten ökas och överstiga 47 %.

Soliditeten förbättrades betydligt under 2017 jämfört med 2016. Detta beroende på det nettoöverskott som redovisades för kommunens integrationsverksamhet och som gjorde att kommunen som helhet kunde redovisa ett resultat som uppgick till 18,6 mkr.

Ur ett finansiellt perspektiv så är nivån på resultatet alldeles nödvändigt för att kommunen på kort och lång sikt ska kunna finansiera sina investeringar för lokaler inom förskola, skola och äldreomsorg med egna medel och därigenom undvika den finansiella risken en hög låneskuld innebär.

Kommunalskatt

%	2015	2016	2017	Genomsnittlig skattesats i länet 2017
Kommunen	23,21	23,21	23,21	21,30
Regionen/Landstinget	11,48	11,48	11,48	
Kyrkan				
- varav kyrkoavgift	1,25	1,63	1,63	
- varav begravningsavgift	0,50	0,25	0,25	
Summa, ej kyrkoavgift	35,19	34,94	34,94	
Summa inkl kyrkoavgift	36,44	36,56	36,56	

År 2017 uppgick Dals-Eds kommuns skattesats till 23,21 %. Skattesatsen har varit oförändrad de sex senaste åren. Inför 2012 skedde en skatteväxling med Regionen/Landstinget om 43 öre då ansvaret för kollektivtrafiken flyttades.

I de 49 kommunerna i Västra Götalands län varierade kommunernas skattesatser under 2017

mellan 19,96 % i Partille till 23,63 % i Munkedal. Den genomsnittliga skattesatsen i länet uppgick under 2017 till 21,30 %.

Pensionsförpliktelser

mkr	2015	2016	2017
Avsatt till pensioner inklusive löneskatt	6,7	6,7	7,3
Pensionsförpliktelser inklusive löneskatt som redovisas som ansvarsförbindelse	115,9	114,0	109,8
Summa pensionsförpliktelser	122,6	120,7	117,1

mkr	2015	2016	2017
Pensioner återlån ingående balans	11,8	0,1	0,1
Pensioner återlån 2015	0,0		
Pensioner inlösen 2015	-11,7		
Pensioner återlån 2016		0,0	
Pensioner återlån 2017			0,0
Summa öronmärkning eget kapital	0,1	0,1	0,1

Ur risksynpunkt är kommunens pensionsförpliktelser viktiga att beakta, eftersom skulden ska finansieras de kommande 50 åren. Det totala pensionsåtagandet uppgick vid årets slut till 117,1 mkr. Av dessa redovisas 7,3 mkr i balansräkningen som en avsättning och 109,8 mkr återfinns utanför balansräkningen som en ansvarsförbindelse. Den avser pensioner intjänade till och med 1997.

Den del av pensionsåtagandet som utgör ansvarsförbindelse är ofinansierad, då den återfinns utanför balansräkningen. År 2006 gjordes en inlösen på delar av ansvarsförbindelsen med 7,5 mkr inklusive löneskatt och därefter har sammanlagt 11,8 mkr av det egna kapitalet öronmärkts för ändamålet och återlånats i verksamheten. Under 2015 har ytterligare en inlösen på delar av ansvarsförbindelsen gjorts med 11,7 mkr inklusive löneskatt.

Syftet med dessa inbetalningar är att minska de negativa effekterna som uppstår när stora utbetalningar av ansvarsförbindelsen kommer att göras i framtiden.

Kommunens borgensåtaganden

Ändamål (mkr)	2015	2016	2017
Egna bolag	156,5	153,7	267,9
Småhus	0,1	0,1	0,1
Föreningar	0,7	2,3	1,6
Övrigt	4,3	4,3	4,5
Totala borgensåtaganden	161,6	160,4	274,1

Kommunen tecknar i vissa fall borgen för lån till det kommunala bolaget, men även för andra externa verksamheter.

Kommunens samlade borgensåtagande för lån uppgick 2017 till 274,1 mkr, vilket var en ökning

med 113,7 mkr i förhållande till 2016 och en ökning med 112,5 mkr i förhållande till 2015. Ökningen mellan 2016 och 2017 kan till största del härledas till det egna kommunala bolaget och beror på att bolaget under 2017 förvärvat två fastigheter från kommunen avsedda för äldreboende.

Dals-Eds kommun har inte infriat några borgensåtaganden under 2017 och det finns inga indikationer på att så skulle behöva ske inom de kommande åren. Då nästan 98 % av den totala borgensförbindelsen utgörs av borgen gentemot Edshus AB, är den generella bedömningen, att risken är låg då bolagets verksamhet omfattas av att äga och förvalta fastigheter. I fastigheter finns ofta stora dolda värden, vilka ofta försvarar ytterligare lån. Vakansgraden är låg.

Utfall i förhållande till budget

mkr	2015	2016	2017
Avvikelse nämnder	7,6	-0,5	13,7
Avvikelse årets resultat	-1,0	4,8	15,3

Jämfört med budget redovisade kommunen ett överskott på 15,3 mkr, då kommunen för 2017 budgeterade ett resultat på 3,3 mkr. Av de 15,3 mkr utgjordes 19,9 mkr av överskott inom integrationsverksamheten. Drygt 9 mkr var obudgeterade kostnader i samband med ombyggnationer av skolor och äldreboenden. Det extra statsbidraget för ökat bostadsbyggande genererade ett överskott mot budget på 1,1 mkr. Finansverksamheten i övrigt visade ett positivt netto på 0,5 mkr.

Budgetavvikelsen för kommunens nämnder var 13,7 mkr. Samtliga nämnder höll sina budgetramar under 2017. Socialnämndens budgetavvikelse uppgick till 1,3 mkr, FOKUS-nämnden redovisade en budgetavvikelse på 0,2 mkr, plan- och byggnadsnämnden en budgetavvikelse på 1,1 mkr. Gällande kommunstyrelsens kommunledningsförvaltning så blev utfallet 1,8 mkr jämfört med budget, kommunstyrelsens samhällsbyggnadsförvaltning redovisade ett överskott mot budget på 9,2 mkr varav 19,9 mkr av detta avser överskott inom integrationsverksamheten och är inte av bestående karaktär.

Prognosavvikelser

Jämfört med augusti respektive år (%)	2015	2016	2017
Avvikelse nämnder	2,5	0,3	7,1
Avvikelse årets resultat	0,9	2,2	8,1

Ovanstående jämförelser visar avvikelserna från den prognos som gjordes i augusti respektive år i samband med delårsbokslutet. Avvikelserna ställs sedan i relation till verksamhetens nettokostnad för helåret och visas i procent. Observera att avvikelserna kan både innebära att utfallet blivit bättre eller sämre än prognos.

En god prognossäkerhet innebär att kommunen har goda förutsättningar att anpassa sig till förändrade förutsättningar under året. En prognosavvikelse under 1 % av kostnadsomslutningen innebär en god prognossäkerhet. Budgetföljsamhet är ett annat mått på kommunens finansiella kontroll. Budgetavvikelsen bör ligga så nära noll som möjligt.

AVSLUTANDE KOMMENTAR

Årets resultat innebar att kommunens ekonomiska marginal förbättrades under året. Kommunens resultatnivå uppfyller det finansiella resultatmålet på 2 %, vilket ger en bra grund för framtiden. Ytterligare beskrivning och analys av de finansiella målen och god ekonomisk hushållning sker i nästa avsnitt.

De närmaste åren förväntas dock bli finansiellt tuffa för Dals-Eds kommun, eftersom kommunen liksom många andra kommuner, står inför utmaningar som ökade investeringar och stegrade behov hänförliga till befolkningsförändringar. Detta innebär att kostnaderna för kommunala tjänster kommer att öka betydligt snabbare än tidigare.

En utmaning blir hur mycket av investeringarna som ska finansieras via skatteintäkter respektive främmande kapital i form av lån. Detta kan i sin tur påverka utrymmet för att finansiera kommunens löpande drift i form av löner, lokaler m.m.

För att klara dessa utmaningar uppdrog Kommunfullmäktige till kommunstyrelsen i augusti 2015 att arbeta med en plan för en långsiktigt hållbar budget. Kommunledningen har sedan dess arbetat med förberedande analyser och förankring med första-linjens chefer och ledande politiker och tagit fram en plan/strategi för uppdragets genomförande (Strategi för Långsiktigt hållbar Ekonomi och Verksamhet - LEV).

För ledningen har året dominerats av uppstarten på förändringsarbetet enligt Strategi för LEV, med stort fokus på dialog och kompetensutveckling för alla chefer. Framförallt handlade utvecklingsarbetet om att skapa ordning och reda inom två områden. Det ena var att förbättra den grundläggande strukturen för ledning och styrning utifrån en ny styrmodell som nu implementeras i verksamheternas och förvaltningarnas verksamhetsplaner för 2018. Det andra gällde den nya digitaliseringsstrategins omfattande förberedelser för kommunens fortsatta digitalisering, vilket kommer att resultera i en digital agenda fram till år 2021.

Inledningsvis genomfördes en nulägesanalys som identifierade tolv nödvändiga bevaknings- och utvecklingsområden som måste hanteras. Parallellt har sedan olika aktiviteter pågått såsom omvärldsspaning, fortsatt kompetensförstärkning inom IT-enheten för att kvalitetssäkra IT-driften samt diverse förberedelser inför nya Dataskyddsförordningens (GDPR) ikraftträdande 25 maj 2018. För att sprida förståelse och intresse för digitaliseringens möjligheter genomfördes i november en dalslandsgemensam konferens med digitalisering som tema, med 150 deltagare från 5 kommuner både tjänstemän, politiker och några VIP-gäster från näringsliv och skola.

Som ett led i att förbättra tillgänglighet och service i kommunhuset, samt främja intern samverkan mellan enheter och förvaltningar, genomfördes en omfattande omflyttning under maj-september. Omflyttningen gjordes till stor del med hjälp av den egna personalen.

Även om vi på flera olika sätt arbetar målinriktat med åtgärder som på sikt kommer att leda till en långsiktigt hållbar ekonomi och verksamhet så är läget sådant att vi fortfarande har en diskrepans mellan befintliga ekonomiska medel och verksamheternas framlagda behov. Det medför att vi parallellt med det långsiktiga effektiviseringsarbetet måste ägna tid och kraft åt sedvanlig budgetanpassning för att klara budgetramarna inför 2018, vilket präglade större delen av hösten.

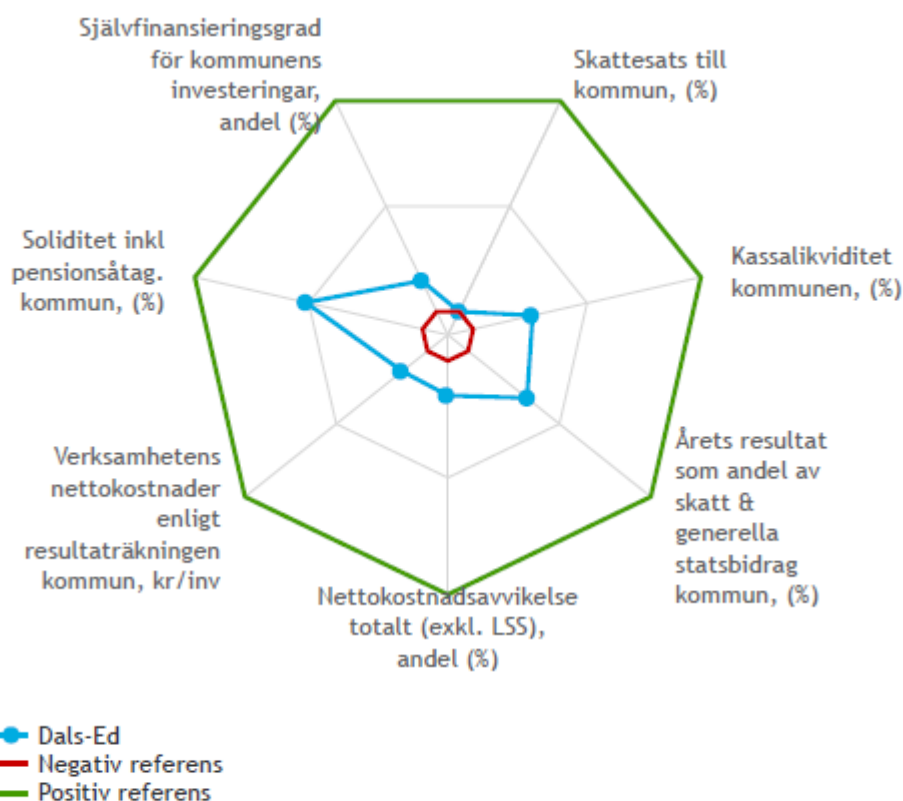
Dalslandssamarbetet har gått in i en ny fas med två tydliga delar, där det nya kommunalförbundet Dalslands Miljö- och energiförbund ansvarar för miljö och energifrågorna för samtliga kommuner utom Åmål, medan kommuncheferna i alla fem kommunerna samlas i ett separat nätverk med huvudsaklig uppgift att främja förutsättningarna för samverkan inom övriga strategi- och verksamhetsområden.

Fyrbodalsamarbetet har fått förbättrade förutsättningar att klara verksamheten inom budget i och med beslut om höjd medlemsavgift och en förändrad politisk organisation. E-arkivprojektet som omfattar alla fjorton kommunerna i Fyrbodals gick framåt men upphandlingen fick avbrytas under hösten och göras om efter årsskiftet. Avtal kan tecknas tidigast i april 2018.

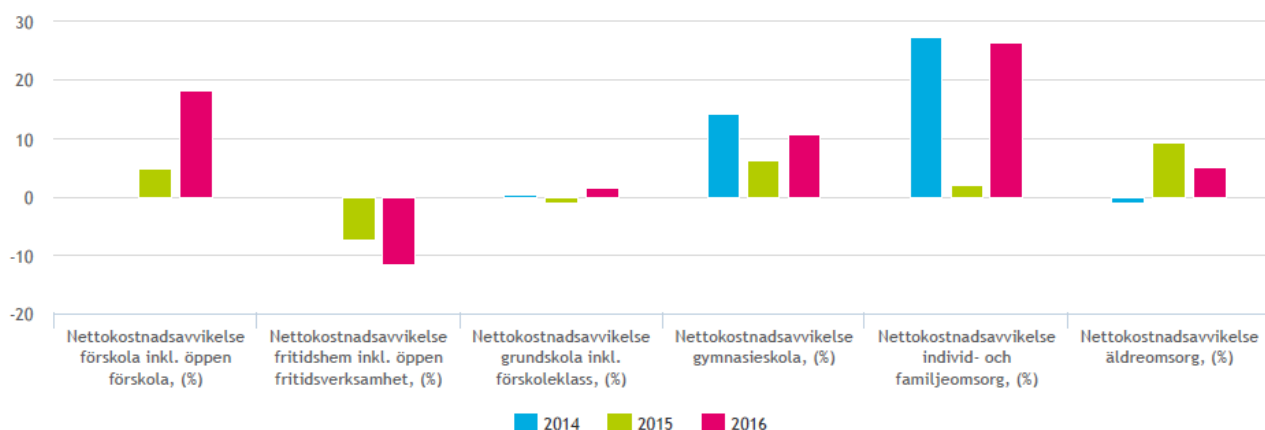
2.5 FINANSIELLA NYCKELTAL

%	Bokslut 2015	Bokslut 2016	Bokslut 2017	Budget 2018
RESULTAT - KAPACITET				
Skatteintäcksutveckling	5,7	7,4	1,0	3,1
Nettokostnadsutveckling exkl. jämförelsestörande poster	3,5	4,8	-2,2	9,8
Nettokostnadsandel	99,7	96,9	93,6	100,0
- Verksamhetens intäkter och kostnader (netto)	91,1	91,6	89,2	94,4
- Planenliga avskrivningar	4,5	4,8	4,2	4,8
- Finansnetto	0,9	0,6	0,3	0,8
- Jämförelsestörande engångsposter	3,2	-0,1	-0,1	0,0
Årets resultat exkl. jämförelsestörande poster/ skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag	3,5	2,9	6,3	0,0
Årets resultat / skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag	0,3	3,0	6,4	0,0
Självfinansieringsgrad av årets nettoinvesteringar	48	70	149	10
Nettoinvesteringar / skatteintäkter	9,8	12,8	5,3	48,5
Soliditet enligt balansräkningen	45	42	47	37
Soliditet inkl. samtliga pensionsförpliktelser	12	13	19	12
Total skuld- och avsättningsgrad	55	58	53	63
varav avsättningsgrad	2	2	2	3
varav kortfristig skuldsättningsgrad	26	26	26	23
varav långfristig skuldsättningsgrad	27	30	25	37
Kommunal skattesats	23,21	23,21	23,21	23,21
RISK OCH KONTROLL				
Kassalikviditet	72	92	115	41

De finansiella nyckeltalen nedan speglar kommunens ekonomiska läge på kort och lång sikt och avser år 2016. Spindeln visar kommunens läge i förhållande till de 10 % kommuner som har bäst (positiv referens) respektive 10 % sämst (negativ referens) resultat, för varje nyckeltal.

Nettokostnadsavvikelsen nedan jämför nettokostnaden med referenskostnaden ("statistiskt förväntad" kostnad). Resultat över 0 indikerar högt kostnadsläge, på grund av hög ambitionsnivå och/eller låg effektivitet. Från och med 2015 separeras förskola och fritidsverksamhet.

2.6 GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING OCH BALANSKRAVSUTREDNING MED RESULTATUTJÄMNINGSRESERV

Kommuner har sedan år 1992 enligt kommunallagen haft krav på sig att verksamheten ska bedrivas enligt god ekonomisk hushållning. Under år 2000 tillkom även balanskravet och under 2013 infördes en möjlighet till resultatutjämningsreserver. Samtliga dessa lagstiftningskrav ska årligen följas upp i årsredovisningens förvaltningsberättelse.

Inledningsvis i detta avsnitt görs en analys av kommunens mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning som Kommunfullmäktige fastställde under 2013. I anslutning till detta genomförs avslutningsvis en balanskravsutredning och redovisning av resultatutjämningsreserven (RUR).

God ekonomisk hushållning

God ekonomisk hushållning är ett lagstadgat krav som återfinns i 8:e kapitlet i kommunallagen. Kommunen ska upprätta riktlinjer för god ekonomisk hushållning. Vidare ska kommunen också ta fram finansiella och verksamhetsmässiga mål för god ekonomisk hushållning. Kommunen skall också besluta om man vill använda sig av en resultatutjämningsreserv.

Dals-Eds kommun har fattat beslut om "Riktlinjer för god ekonomisk hushållning och hantering av resultatutjämningsreserv" under 2013. Dals-Eds kommuns riktlinjer för god ekonomisk hushållning tar sin utgångspunkt i att varje generation ska bekosta den kommunala service som konsumeras och därigenom lämna över en kommun med ett oförändrat finansiellt handlingsutrymme till kommande generationer. För att kunna leva upp till detta, har kommunen beslutat om fyra finansiella mål. Dessa redovisas och följs i detta avsnitt. Uppföljningen av de verksamhetsmässiga målen för god ekonomisk hushållning återfinns under avsnittet "Kommunens övergripande mål"

1. Resultat: Resultatet ska uppgå till lägst 2 % i förhållande till skatter och generella statsbidrag

Kommunfullmäktige har valt att sätta målet till att resultatet ska uppgå till minst 2 % av skatteintäkterna för att kommunens skulder inte ska öka i framtiden och det finansiella handlingsutrymmet både på kort och lång sikt inte ska försvagas eftersom ett sådant resultat ger utrymme för att över en längre tid självfinansiera större delen av en normal investeringsvolym i kommunen.

Underförstått är målet satt exklusive jämförelsestörande poster, detta har förtydligats i de finansiella målen för 2018.

Kommunens resultat exklusive jämförelsestörande poster i förhållande till skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning har under 2017 budgeterats till 1,1 %, för åren 2018 och 2019 är motsvarande nivå budgeterad till 2,0 %. Detta innebär att det budgeterade resultatet inte uppfyller kommunens finansiella mål under 2017, dock uppfylls detsamma under planperioden 2018-2019.

Kommunens resultat exklusive jämförelsestörande poster har under den senaste treårsperioden haft ett genomsnitt på 4,2 % och under 2017 uppgick resultatet till 6,3 %. Målet är därför uppfyllt under 2017.

2. Soliditet: Soliditeten ska långsiktigt överstiga 50 %. Under planperioden 2017-2019 ska soliditeten ökas och överstiga 47 %

Soliditeten är ett mått på kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme. Den visar hur stor del av kommunens tillgångar som har finansierats med skatteintäkter. Ett viktigt kriterium för god ekonomisk hushållning är att soliditeten över en längre period inte försvagas utan utvecklas i positiv riktning. Detta innebär då att kommunen blir mindre skuldsatt och ökar sitt finansiella handlingsutrymme inför framtiden.

Kommunfullmäktige har i sitt finansiella mål ansett att kommunens soliditet långsiktigt ska överstiga 50 % och att under planperioden 2017-2019 ska soliditeten överstiga 47 %.

Kommunens soliditet enligt balansräkningen har under de tre sista åren förbättrats från 45 % till 47 %, samtidigt har kommunens soliditet inklusive samtliga pensionsförpliktelser förstärkts under perioden från 12 % till 19 %. Kommunen budgeterade 2017 en soliditet enligt balansräkningen på 42 % och en soliditet inklusive samtliga pensionsförpliktelser på 13 %.

Målet uppfylls därmed för året men bedömningen är att soliditetsmålet inte kommer att uppfyllas under planperioden beroende på att kommunen aktivt tagit beslut kring investeringar och upplåning av dessa inom skattefinansierade verksamheter. Kommunfullmäktige har därför beslutat om att ändra det finansiella målet kring soliditeten inför 2018.

3. Likviditet: Likviditeten ska minst uppgå till 5 mkr

Kommunfullmäktige har satt målet att likviditeten som ett genomsnitt över året minst ska uppgå till 5 mkr för att kommunen ska ha en kortsiktig betalningsberedskap.

Ett mera relevant mått är kassalikviditeten, detta har därför förändrats i de finansiella målen för 2018. En oförändrad eller ökande kassalikviditet i kombination med en oförändrad eller förbättrad soliditet är ett tecken på att kommunens totala finansiella handlingsutrymme har stärkts.

Likviditeten uppgick vid årsskiftet 2017 till 87 mkr samtidigt som kassalikviditeten uppgick till 115 %. En kassalikviditet under 100 % innebär att kortfristiga fordringar och likvida medel inte räcker till för att betala de kortfristiga skulderna.

Likviditetsmålet är uppfyllt för 2017.

4. Lån: Lånefinansiering av investeringar ska endast vara möjligt i affärsdrivande verksamheter (VA-, renhållningsverksamheterna, kommersiella fastigheter och vissa fastigheter med blandad verksamhet). I dessa fall skall amorteringstakten följa investeringens avskrivningsnivå samt den externa faktiska räntekostnaden belasta den affärsdrivande verksamheten.

Enligt VA-lagen får medel avsättas till en fond för framtida nyinvesteringar om vissa kriterier är uppfyllda. Gällande investeringar inom VA-verksamheten skall ett sådant förfarande användas i första hand.

Kommunfullmäktige har i det finansiella målet sagt att kommunen inte ska finansiera sina investeringar med externa lån utan dessa ska finansieras med skatteintäkter. Det innebär att självfinansieringsgraden ska vara 100 % inom de skattefinansierade verksamheterna. De

investeringar som görs inom affärsdrivande verksamheter såsom VA-, renhållning, kommersiella fastigheter och exploatering kan finansieras med externa lån då dessa i slutändan finansieras via taxor och avgifter.

Självfinansieringsgraden av investeringarna mäter hur stor andel av investeringarna som kan finansieras med årets resultat före avskrivningar. 100 % innebär att kommunen kan självfinansiera samtliga investeringar som är genomförda under året, vilket i sin tur innebär att kommunen inte behöver låna till investeringarna och att kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme stärks.

Under 2017 hamnade självfinansieringsgraden på 149 %. Kommunens självfinansieringsgrad av investeringarna uppgick till 89 % i genomsnitt per år under de tre senaste åren.

Inget lån har tagits upp under 2017 och målet är därför uppfyllt.

Sammanfattningsvis innebär det att kommunen kunde uppfylla samtliga fyra finansiella målen för god ekonomisk hushållning under 2017.

Balanskravsutredning och resultatutjämningsreserv

Balanskravet är ytterligare ett lagstadgat krav som kommunen måste uppfylla enligt kommunallagen. Det trädde i kraft år 2000 och utgör en undre gräns för vilket resultat som är tillåtet att budgetera och redovisa.

Balanskravet innebär i korthet att kommuner och landsting ska besluta om en budget där intäkterna överstiger kostnaderna. Om resultatet ändå blir negativt i bokslutet är huvudprincipen att underskottet ska kompenseras med motsvarande överskott inom tre år och att Kommunfullmäktige i en plan ska ange hur det ska ske. Det finns dock ett undantag från huvudprincipen. Kommunfullmäktige kan med hänvisning till synnerliga skäl besluta om att inte återställa hela eller delar av ett underskott. Dessa ska då tydligt specificeras i förvaltningsberättelsen i årsredovisningen.

Varje år ska det i förvaltningsberättelsen i årsredovisningen redovisas en balanskravsutredning. Den redovisas i tabell 1. Den inleds med att årets resultat, vilket reduceras eller tillförs med ett antal poster enligt lagsstiftningen. När det är gjort, får man fram "Årets resultat efter balanskravsutredning före avsättning till RUR".

Nästa steg i balanskravsutredningen utgörs av medel som förs till eller från resultatutjämningsreserven (RUR). Sedan 2013 är det möjligt för kommuner och landsting att tillämpa RUR och under vissa förutsättningar föra medel mellan olika år. Tanken är att överskott ska kunna reserveras i RUR under finansiellt goda tider, då skatteintäkterna ökar ordentligt. För att sedan användas för att täcka hela eller delar av underskott under svagare tider, då skatteintäkterna minskar eller endast måttligt ökar. RUR ska därigenom bidra med att skapa stabilare planeringsförutsättningar för kommuner och landsting. Den bakomliggande tanken är alltså att det rådande konjunkturläget inte ska påverka resurstilldelningen till verksamheterna i alltför hög utsträckning. Behovet av servicen som kommuner och landsting tillhandahåller minskar i regel inte i en lågkonjunktur, utan det kan snarare vara tvärtom för vissa delar av verksamheten. Dessutom framstår det inte som ändamålsenligt att behöva göra tillfälliga nerdragningar i verksamheten som sedan måste byggas upp igen när lågkonjturen är över.

Dals-Eds kommun har beslutat att använda sig av RUR. I enlighet med de krav som ställs i kommunallagens 8:e kapitel innehåller de av kommunen framtagna riktlinjerna för god ekonomisk hushållning även hanteringen av RUR.

Enligt Kommunfullmäktiges riktlinjer kan en reservering till RUR göras med högst det belopp, som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat

efter balanskravsjusteringar, som överstiger 1 % av skatteintäkter samt statsbidrag och utjämning. Det är i enlighet med lagens lägstanivå. Enligt Kommunfullmäktiges riktlinjer kan en disponering från RUR göras, för att helt eller delvis täcka ett balanskravsunderskott, när skatteunderlagsprognosen för ett enskilt år faller under det tioåriga genomsnittet för skatteunderlagets utveckling. Detta ger kommunen goda förutsättningar att vid behov genomföra ett omställningsarbete och/eller överbrygga en lågkonjunktur.

Tabell 1: 10-årigt snitt för skatteunderlagsutvecklingen

	2015	2016	2017
Årets skatteintäktsutveckling understiger 10-åriga snittet	Nej	Nej	Nej
Tioårigt snitt	3,9	4,0	4,0
Utfall för året	4,5	5,1	4,7

Kommunen redovisar ett årets resultat under 2017 på 18,6 mkr. Efter avdrag för realisationsvinster på -0,4 mkr uppgår årets resultat till 18,2 mkr.

I tabell 3 framgår att kommunen inte haft något balanskravsunderskott de senaste två åren. Det har för övrigt heller inte förekommit tidigare år.

Tabell 2: Balanskravsutredning 2015 - 2017

mkr	2015	2016	2017
Årets resultat enligt resultaträkningen	0,7	8,7	18,6
Avgår samtliga realisationsvinster	-0,4	-0,3	-0,4
Tillägg för vissa realisationsvinster enligt undantagsmöjligheter			
Tillägg för vissa realisationsförluster enligt undantagsmöjligheter			
Tillägg för orealiserade förluster i värdepapper			
Avgår återföring av orealiserade förluster i värdepapper			
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	0,3	8,4	18,2
Reservering till resultatutjämningsreserv (RUR)		-5,5	-15,3
Disponering från resultatutjämningsreserv (RUR)			
Balanskravsresultat	0,3	2,9	2,9

Tabell 3: Återställning av balanskravsunderskott

mkr	2015	2016	2017
Kvar att återställa från tidigare år (ingående värde)	0	0	0
Resultat efter justering av RUR	0,3	2,9	2,9
Kvar att återställa från tidigare år (utgående värde)	0	0	0

Tabell 4: RUR

mkr	2015	2016	2017
Ingående värde	9,2	9,2	14,7
Reservering till RUR	0,6	5,5	15,3
Disponering av RUR			
Utgående värde	9,2	14,7	30,0

Kommunen har mellan 2010 till 2016 reserverat 14,7 mkr till resultatutjämningsreserven. För år 2017 medger balanskravsresultatet att reservering kan ske med 15,3 mkr. Det innebär att resultatutjämningsreserven i sådana fall uppgår till 30,0 mkr år 2017

2.7 KOMMUNENS ÖVERGRIPANDE MÅL

2.7.1 Dals-Ed - här jobbar vi för attraktivitet

Prioriteringar	Senaste kommentar	
Förbättra möjligheterna att använda tåg för persontransporter (Invånarmål)	Besluten fattas på nationell och regional nivå. Kommunen arbetar kontinuerligt och aktivt i befintliga forum för dialog och påverkan. Fortsatt projektering för nytt resecentrum under 2018 med möjligt 50 % statsbidrag har genomförts. I januari startade SJ en eftermiddagsavgång från Göteborg och tidig kvällsavgång från Halden. Antalet tågavgångar uppgår nu till 5 i vardera riktningen måndag-fredag.	
Öka tillgången av bostadsalternativ som är attraktiva för flera målgrupper (Invånarmål)	Planberedskapen för villor är god. Ombyggnationen av äldreboendena fortskrider enligt plan. Detaljplanen Linden, som avser nytt trygghetsboende för äldre blev klar under året och vann laga kraft efter årsskiftet. Det kommunala bostadsbolaget Edshus tog i samarbete med företaget Sykes fram ett nytt boende med fokus på yngre medarbetare i slutet på året. Det är ett så kallat korridorboende med 11 egna rum och gemensamt kök och vardagsrum. Det långsiktiga planarbetet i form av framtagande av en ny översiktsplan inleddes hösten 2016, men fick bordläggas våren 2017 på grund av tjänstledighet inom plan- och byggkontoret. Arbetet kommer att återupptas under hösten 2018.	
Förbättra tillgången av digitala kommunikationsmöjligheter (Invånarmål)	Digitaliseringsstrategiens inledande nulägesanalys visade på 12 viktiga utmaningar av olika omfattning, vilka berör digitaliseringen. Vi arbetar vidare med flertalet av dem, några är mer brådskande än andra, t ex en anpassning till GDPR som träder i kraft 180525. En tillkommande utmaning är att sprida insikten om digitaliseringens inneboende potential, när den leder till verklig digital transformation. Med det menas en förändring av människors beteenden och arbetssätt utifrån de möjligheter som smarta digitala verktyg och tjänster ger. Som en del i det arbetet genomförde kommunerna i Dalsland en gemensam konferens med namnet "Digitalisering som lyfter Dalsland" den 10 november. De flesta av Dals-Eds berörda politiker och tjänstemän och även några inbjudna företagare och elever medverkade på konferensen.	
I Dals-Ed eftersträvar vi ett gott värdskap och försöker erbjuda lite mer än förväntat i alla kontakter (Servicemål)	Sett till de mätningar som finns tillgängliga är våra kunder nöjda eller mycket nöjda med tillgänglighet, service och bemötande. I den fortsatta planeringen kommer vi att föra en närmare dialog med invånarna om kommunens tjänster och hur vi kan bli ännu bättre. Med sikte på bättre service och bemötande gentemot främst företagare har kommunutbildningen Förenkla - Helt enkelt genomförts under året. Programmet omfattade en inledande seminariedag i januari och en avslutande seminariedag i september, båda med ett större antal deltagare, samt ett antal fördjupningar för ett	

mindre antal deltagare däremellan. En handlingsplan har tagits fram att jobbas vidare med på hemmaplan, för att nå så bred förankring och delaktig som möjligt.

För att öka tillgängligheten i kommunhuset har verksamheter med frekventa kundbesök flyttats från plan 3 till plan 1 under sommaren.

2.7.2 Hållbarhet ska vara en självklarhet i Dals-Ed

Prioriteringar	Senaste kommentar
Minska utanförskapet (Invånarmål)	<p>Målet är långsiktigt och mäts på årsbasis utifrån en avvägning av befintliga indikatorer och aktiviteter under året. Samtliga verksamheter arbetar utifrån strategin för minskat utanförskap där extratjänster för människor långt från ordinarie arbetsmarknad ger möjligheter för både berörda individer och kommunens verksamheter.</p> <p>Den främsta indikatorn på utanförskap är arbetslöshet, vilken ligger strax under rikssnittet både totalt och bland ungdomar under 25 år. Andelen utrikesfödda bland gruppen arbetslösa blir dock större, och här ligger vi strax över genomsnittet i riket. Vi upplever också att antalet personer som har en missbruksproblematik är fortsatt hög. Vi har förberett oss för att kunna ha mer arbetsträning och genomföra fler arbetsförmågebedömningar på kommunens verkstäder inom AMI. Det bedöms på sikt vara positivt för att kunna vägleda individer till rätt sorts utbildning eller andra åtgärder.</p>
Öka andelen av förnyelsebar energi (Invånarmål)	<p>Målet är långsiktigt och mäts främst genom utvärdering av de förutsättningsskapande åtgärder som kommunen vidtar löpande. Vi har kommit långt när det gäller våra fastigheter och näst på tur är att ställa om kommunens fordonsflotta till förnyelsebara bränslen. Fossilbränsleanvändningen ligger i stort sett konstant sedan 2009 och består helt av bensin och diesel. Samtliga kommuner i gränsregionen Fyrbodal och Östfold skrev 2014 under på att vara fossilfria år 2030. Projektet Hela Gröna Vägen (pågår 2016-2018) arbetar konkret med kommunerna för att nå målet fossilfrihet. Bland annat ska varje kommun ta fram en handlingsplan för hur fossilfrihet år 2030 ska uppnås. Kommunerna har en viktig roll för att främja marknaden för förnyelsebara bränslen genom att upphandla bilar med alternativa bränslesystem. Nuläget i Dals-Eds kommun är att utbudet vad gäller el och biogas håller på att byggas ut, delvis finansierat av klimatinvesteringsstöd. Kommunen har därför tagit ett beslut om att all nyanskaffning av fordon upp till 3,5 ton i kommunen i första hand ska ske med bränslealternativet biogas i kombination med bensin, i de verksamheter och för de fordon det är lämpligt kan även el och el-hybridalternativ användas.</p>

<p>Förbättra integrationen av nya invånare (Invånarmål)</p>	<p>Förvaltningarna arbetar framgångsrikt med att integrera nyanlända invånare på olika sätt. Under året har det bland annat varit stort fokus på att förbereda, skapa beredskap och anställa individer på extratjänster. Då många av de utrikes födda inte haft något arbete som motsvarar det arbetskraftsbehov vi har i vårt område är det en stor utmaning.</p>
<p>Dals-Ed har en långsiktigt hållbar ekonomi (Ekonomimål)</p>	<p>Målet är långsiktigt och måluppfyllelsen mäts genom en avvägning av nyttan med årets aktiviteter. Förändringsarbetet har fortsatt under året, i enlighet med strategin för långsiktigt hållbar ekonomi och verksamhet. De större kommundemensamma aktiviteterna under året är; ny styrmodell och införande av resultatstyrning på verksamhetsnivå, förberedelser för framtagande av en digital agenda, utbildning i service och bemötande enligt Förenkla helt enkelt, arbetsmiljöutbildning, ledarutvecklingsprogram, förbättrade förutsättningar för intern samverkan genom organisationsförändring inom KS samt omflyttning inom kommunhuset, förberedelser för utökad extern samverkan inom olika områden, bland annat med näringslivet i kommunen och med grannkommunerna i Dalsland och Fyrbodalen.</p> <p>Samtliga förvaltningar är engagerade i utvecklingsarbetet, både i det gemensamma och i förvaltningsspecifika aktiviteter. Processen bedrivs parallellt med det ordinarie arbetet och med små resurser. Det kommer att krävas både mod och idérikedom för att klara ekonomin under omställningsperioden, utan att ge avkall på service och kvalitet eller arbetsmiljö.</p>
<p>Kommunens verksamheter har hög effektivitet, dvs levererar rätt kvalitet och är kostnadseffektiva och anpassningsbara (Kvalitetsmål)</p>	<p>Målet är långsiktigt och måluppfyllelsen mäts genom en avvägning av nyttan med årets aktiviteter. Kommunens verksamheter arbetar löpande med effektiviseringsåtgärder av olika slag. Bedömningen är att det finns en potential till fortsatt effektivisering, vilket är grunden för förändringsarbetet. En del åtgärder kräver investering i tid och pengar, medan utväxlingen i högre effektivitet och nytta sannolikt lär dröja några år. I år har cheferna utbildats i att beskriva sitt verksamhetsuppdrag och att utifrån det ta fram kritiska kvalitetsfaktorer med tillhörande kvalitetsindikatorer. Det nya är att arbeta kontinuerligt med resultatuppföljning, för att göra personalen delaktiga och skapa en medvetenhet kring kopplingen mellan det vi gör och verksamhetens resultat. Årets aktiviteter har bäring på samtliga tre effektnyttor i kommunens nya styrmodell - kundnytta, medarbetarnytta och ekonominytta.</p> <p>För att kunna leverera rätt kvalitet måste organisationsstrukturen vara anpassad till uppdragen för att främja samarbete och effektivitet. Under 2017 har KS förvaltning delats i två, kommunledningsförvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltningen. Sen fortsätter arbetet med att optimera enhets- och ledningsstrukturen inom dessa.</p> <p>Kommunledningsgruppen fick under hösten ett uppdrag från Kommunfullmäktige att utreda möjligheter och konsekvenser med en förändrad</p>

	förvaltningsstruktur med avseende på en samlad central förvaltningsorganisation med nuvarande nämndstruktur. Uppdraget ska redovisas innan valet 2018.	
Medarbetarna känner motivation och delaktighet och förstår sin roll och betydelse för att nå övriga mål (Medarbetarmål)	Resultatet från andra mätningen av medarbetarengagemang enligt HME 2017 visar en marginell minskning från 81 till 80 för totalindex, att jämföra med rikssnittet 79. Målsättningen är 80. Det ser olika ut i kommunens förvaltningar och analysen sker därför lokalt i förvaltningar och verksamheter, tillsammans med en dialog kring behov av förbättringsåtgärder. Till de delar som vi ser försämringar antas det delvis bero på en viss oro i anslutning till det pågående förändringsarbetet. Slutsatsen är att kommunledningen behöver lägga mer resurser på tydlig information och kommunikation för att skapa förståelse hos medarbetare och chefer för behov och förväntningar och för att bjuda in till delaktighet kring möjligheter till utveckling. Svarsfrekvensen har ökat från 54 till 77 procent.	◆

2.7.3 Invånarna i Dals-Ed ska känna delaktighet

Prioriteringar	Senaste kommentar	
Förbättra kommunens medborgardialog (Invånarmål)	Förberedelser pågår på olika sätt för att förbättra och kvalitetssäkra kommunikationen med invånarna. En ny kommunikationspolicy är under framtagande för att säkerställa en god gemensam hållning vid extern och intern kommunikation och information. Utbildning i kommunikation till kommunledningen planeras under 2018. Digitala utvärderingar håller på att införas i några verksamheter för att löpande stämma av med de invånare vi möter hur de upplever service och kvalitet. Vi behöver göra ännu mer för att kunna säga att vi har en god och levande invånardialog. Främsta förutsättningen är att förstärka den interna kompetensen inom kommunikationsområdet. Detta står högt på dagordningen 2018.	◆
Öka barn och ungas möjligheter till inflytande (Invånarmål)	Möjligheterna till inflytande ser olika ut i våra verksamheter. Sammanfattningsvis kan vi bli bättre på att låta barn och unga komma till tals, framförallt utifrån ett demokratiperspektiv.	◆

Målpuppfyllelsen är god, med 9 uppfyllda mål och 3 delvis uppfyllda.

Vi kan konstatera att vi är generellt bättre på konkreta och avgränsade fysiska utvecklingsfrågor än på mjuka, mer kulturellerade utvecklingsfrågor. De senare är mer beroende av en välstrukturerad ledning och styrning och av god kommunikation. Historiskt har vi kommit långt med pragmatiska lösningar och en nära dialog i vardagen, men det räcker inte i längden. Även så kallade mjuka frågor behöver styras upp utifrån en tydlig struktur, för att nå resultat. Det gör vi genom att förbättra alla delar av det systematiska kvalitetsarbetet, där vi tar vår utgångspunkt i resultat och nytta för dem vi är till för, i förhållande till de uppdrag vi har. Detta är kärnan i det pågående förändringsarbetet enligt strategin för långsiktigt hållbar ekonomi och verksamhet och

det bygger på slutsatser från Kommunkompassanalysen våren 2016.

Kontentan är att för att lyckas bättre med måluppfyllelsen framgent, så ska vi fortsätta förstärka vår kompetens och struktur inom analys och kommunikation. Vi ska bli bättre på att kommunicera nuläge och målbild, för att skapa engagemang för hur vi tar oss framåt - tillsammans.

2.8 FRAMTIDEN

Visionen om Dals-Ed som möjligheternas kommun för alla, även i framtiden

Allt vårt utvecklingsarbete syftar till att stärka Dals-Eds kommun som möjligheternas kommun, en fantastisk plats för alla att bo, leva och verka på. Visionen och de tre utvecklingsmålen för Attraktivitet, Hållbarhet och Delaktighet är vägvisare för utvecklingen. Inför nästa mandatperiod kommer utvecklingsplanen att uppdateras. I anslutning till det kommer förberedelserna för att ta fram en ny vision och en ny översiktsplan att återupptas igen.

Förändringsresan mot en långsiktig hållbar ekonomi och verksamhet

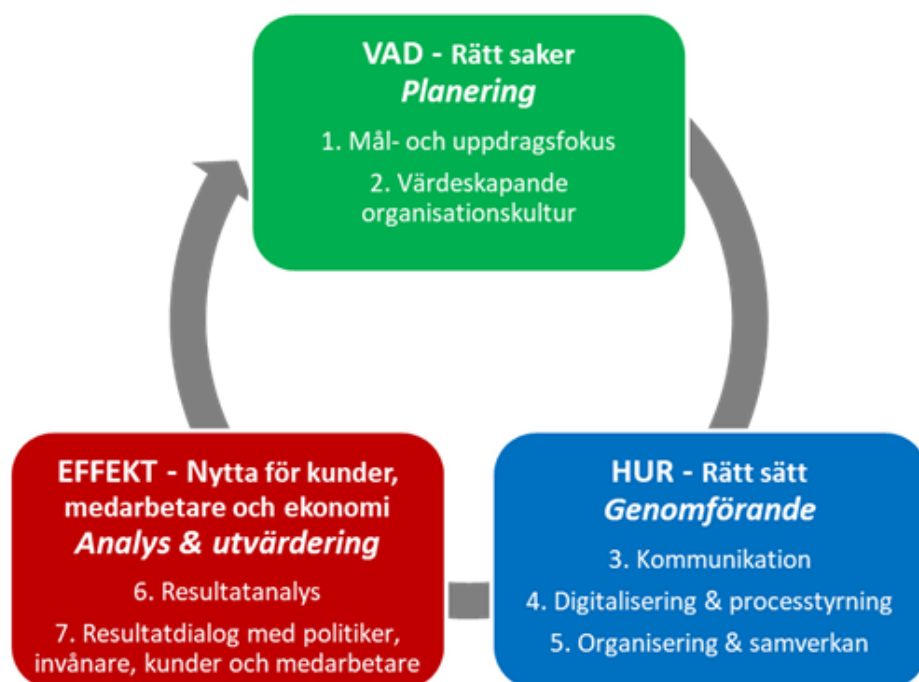
För att kunna nå visionen och utvecklingsmålen behöver vi säkerställa kommunens långsiktiga överlevnad, som stark och självständig kommun, en del av hållbarhetsmålet. Vi fortsätter därför vårt kommunövergripande förändringsarbete, där vi utvecklar både kultur och struktur för att bli mer effektiva och ändamålsenliga, enligt strategin för långsiktigt hållbar ekonomi och verksamhet år 2021. Huvudmålet är

”År 2021 har Dals-Eds kommun en stabil och hållbar ekonomi. Vårt varumärke förknippas med goda resultat, hög kvalitet och service samt stolta och delaktiga medarbetare”.

För att mäta måluppfyllelsen delas huvudmålet in i tre delmål, som är ömsesidigt beroende av varandra, då inget av dem kan uppnås på bekostnad av ett annat på längre sikt. De tre delmålen handlar om att eftersträva ”nytta”:

- Kundnytta – God serviceanda och hög kvalitet
- Medarbetarnytta – Högt medarbetarengagemang och god arbetsmiljö
- Ekonominytta – Effektivt resursnyttjande.

Förändringsarbetet bedrivs brett inom sju delstrategier, som tar sikte på **Vad** vi arbetar med, **Hur** vi arbetar och vilken **Effekt** och *nytta* vårt arbete ger.

Under året kommer vi att fokusera särskilt på nedanstående aktiviteter, av vilka Värdeskapande organisationskultur och Digitalisering är särskilt prioriterade för det kommunövergripande utvecklingsarbetet.

1. Mål- och uppdragsfokus

Fortsatt arbete med tillämpning av den nya styrmodellen i verksamhetsplaneringen, så att det är tydligt för samtliga medarbetare vilka uppdrag och mål, som verksamheten har.

Fortsatt översyn och utveckling av kommunens styr- & ledningssystem, styrdokument och individuella uppdragsbeskrivningar.

2. Värdeskapande organisationskultur

Nystart för arbetet med Kultur & Värderingar enligt tidigare modell, bl a utifrån Dals-Edstudien. I detta arbete ingår att utarbeta policyer för ledarskap, medarbetarskap, att arbeta med stöd till chefer och grupputveckling utifrån inventerade behov, att uppdatera kommunens värdegrund Våra värderingar med mera. Syftet är bland annat att stärka samarbetsklimat och energinivå, som ett medel att bli mer effektiva och attraktiva som arbetsgivare för både nuvarande och nya medarbetare.

3. Kommunikation & Förändringsledning

Färdigställande och implementering av kommunens nya kommunikationspolicy, med riktlinjer.

Utbildning i kommunikation till strateger och chefer med tillämpning av den nya kommunikationspolicyen.

Utveckling av formerna för intern kommunikation, med primärt syfte att samtliga medarbetare ska få relevant insyn i kommunledningens löpande arbete, med fokus på förändringsledning. Syftet är att skapa förståelse och delaktighet. Kotters åtta steg för förändring är en vägledning i det arbetet.

Utveckling av formerna för extern kommunikation, framförallt medborgardialog.

4. Digitalisering & Processutveckling

Förberedelser inför dataskyddsförordningen GDPR, som införs 180525, med utbildning och informationsklassning.

Digitaliseringsstrategen fortsätter att på bred front driva och stödja kommunens digitala utveckling. Flertalet verksamheter är aktiva med olika former av verksamhetsutveckling med stöd av IT för att bli effektivare och kunna ge bättre service. Det handlar bland annat om nyttjande av sociala medier för att förbättra kommunikationen med invånarna, samt om framtagande av digitala enkäter för att kunna mäta kundupplevelsen löpande.

Parallellt håller en kommunövergripande Digital Agenda på att tas fram, för att tydliggöra strategin för kommunens digitala transformation de kommande åren. Upphandling och implementering av en ny modern digital basplattform är den största enskilda aktiviteten under åren 2018-2021. Avsikten är att främja verksamheternas digitala transformation genom att underlätta egen innovation och utveckling.

5. Organisering & Samverkan

Den tvärfunktionella samordningen fortsätter i kommunhuset för att optimera organisation och arbetssätt för att förbättra den externa och interna servicen, med stor delaktighet av personalen. Primärt omfördelas delar av ärendehantering och utredning från samhällsbyggnadskontoret och plan- och byggkontoret till kommunkansliet. Syftet är att kunna arbeta smartare och mer kostnadseffektivt utan att tappa i kvalitet.

Den nya samhällsbyggnadsförvaltningen ser över möjliga samordningsvinster inom förvaltningen

för att kunna lyfta offentliga miljöer i samhället.

Planerna på fördjupad samverkan mellan IT-enheterna i Dals-Ed och Färgelanda fortsätter med syfte att minska sårbarhet och möta ökande krav inom området.

Process med politiker och tjänstemän i Dalsland för att komma fram till en gemensam principöverenskommelse om hur vi ska kunna samverka mer i framtiden och inom vilka områden det är mest framkomligt och till ömsesidig nytta.

6. Resultatanalys

Fortsatt utveckling av kompetens inom resultatanalys, som ett led i ett systematiskt kvalitetsarbete. Här omfattas även kunskap och förmåga till ett effektivt arbetssätt för såväl löpande analys av verksamhetsresultat och -kvalitet, som för årlig analys och utvärdering i årsredovisningen.

7. Resultatdialog

Detta strategiområde är direkt kopplat till det föregående och till nr 3. När resultatanalysen är klar så ska vi kunna kommunicera våra slutsatser. För det behöver vi utarbeta rutiner och metoder för en intern och extern dialog kring verksamhetens resultat och tjänster. Detta förutsätter till viss del att det finns någon form av servicegarantier för våra tjänsteleveranser.

Aktiviteter för kompetensförsörjning

Ett av syftena med det pågående förändringsarbetet är att säkerställa kommunens attraktivitet som arbetsgivare. Utöver det så planeras konkreta insatser för kommande kompetensförsörjning, nedan redovisas några av dem.

För att möta kompetensbehoven inom skola och förskola behövs stödinsatser för kompetensutveckling. Ett framtida samarbete gällande lärarutbildning på hemmaplan planeras inom Fyrbodal, men går långsamt framåt. I dagsläget stöds behörighetsgivande utbildning för sex medarbetare, med stöd beslutade av Kompetensförsörjningsgruppen. Generellt är det svårt med rekrytering av lärare, specialpedagoger, förskollärare och fritidspedagoger, och utbildade ställer höga krav på lön och anställning. En idé är att införa så kallade Lärarassistenter för att bidra till förbättrade förutsättningar för lärarkåren.

Elevens rätt till elevhälsa har förtydligats. Att tillgodose detta med tillgång till alla kompetenser är en utmaning både lokalt och nationellt. Behovet av resurser av typen elevassistent stäms av årligen och bedöms fortsatt finnas på individnivå. Möjligheten att växla elevassistentresurs mot speciallärreresurs diskuteras.

Kostenheten har efterfrågan på kockar och det har varit svårt att rekrytera. Ett samarbete med projektet Validering Väst skulle ge oss möjlighet att lösa behovet genom validering, exempelvis att ta tillvara nyanländas kunskap.

Aktiviteter för att stärka näringsliv, arbetsmarknad och sysselsättning

Föreningen eDIT, ett Dalsland i tillväxt, stärks i sin betydelse som plattform för samverkan mellan näringslivet och kommunen. Föreningens syfte och uppstart har uppmärksammats av VGR och Dals-Ed har inbjudits att delta i projektet Samverkan för regional serviceutveckling. Projektet handlar om platsutveckling, att stärka och utveckla Dals-Ed som besöksmål.

För att bibehålla bilden av Dals-Ed som en företagsvänlig kommun behöver vi fortsätta satsa på näringslivsutveckling, även om vi är små och har mindre resurser än andra. Det handlar mycket om att kommunicera och informera. Den nya digitala plattformen som ska upphandlas kommer

att förse oss med mer moderna verktyg för kommunens interna och externa kommunikation än vi har nu, på mer likvärdiga villkor som de större kommunerna. Vi behöver skapa historien om hur det är att vara företagare och invånare i Dals-Ed. Storytelling både för företag och kommun. Dags att ta fram filmkameran?!

Fjolårets satsning på service och bemötande i form av utbildningen Förenkla – Helt enkelt, kommer att följas upp och aktualiseras löpande på olika sätt, med syfte att förbättra servicen och förenkla för företagarna. Även om vi ligger bra till är det viktigt att arbeta vidare på ett stärkt företagsklimat. Vi kan alltid bli bättre.

De så kallade Extratjänsterna kommer att följas upp och utvecklas av av AME. Vi inför även funktionen praktiksamordnare, som ska ge effekt i form av bättre introduktioner, och bättre varaktighet för dem vi jobbar med. Syftet är även att stödja chefer och medarbetare i kommunens verksamheter i samband med praktikplaceringar.

Kommunerna i Dalsland kommer gemensamt med AF att arbeta för en bra uppstart för individer i Etableringen, samt undersöka möjligheterna att utveckla mer yrkesinriktade SFI-spår som ett komplement till vanlig SFI.

Infrastruktur & Trafik

Projekt Resecentrum genomförs under 2018 med 50-procentigt statsbidrag.

Enligt Tågplan 2020 ska regionaltåg Trollhättan-Halden starta med 3 avgångar senast 2020 för att därefter utvecklas mot en trafikering på fem dubbelturer och som kompletteras med NSB nuvarande 3 dubbelturer.

Utmaningar finns i behov av godsstråk genom Ed, gång/cykelbanor och kollektivtrafik och trafiksäkrare miljöer. Trafiksituationen i centralorten ska utredas, bland annat på grund av den ökade belastningen av tung trafik.

Ettapp 3 av Nössemarksvägen går vidare med planerad byggstart 2019 och färdigställande 2020. Möten mellan kommunen, VIDA, Trafikverket och VGR fortsätter med syftet att säkerställa investeringarna och tidplan. Ärendet är av högsta prioritet.

Energi

Fyrbodalen driver projekt Hela Gröna Vägen 2016-2018, som syftar till att stötta kommunernas arbete med omställningsplan till Fossilfri Region 2030. Under 2018 startar biogasförsäljning och kommunen köper gasbilar.

Energigruppen arbetar med ett förslag till reviderad resepolicy som ska läggas fram för politiskt beslut under våren 2018. Syftet är att främja beteendeförändringar som leder till både minskad miljöbelastning och lägre kostnader.

Turism

Dalslands Kanal, landskapets största besöksmål, har ett stort behov av investeringar och driftsmedel, vilket måste hanteras inom en snar framtid.

Länsstyrelsen arbetar vidare med att sammankoppla leder och stigar mellan Nationalparken och Bastedalen. Heråmadens naturreservat med stuga i Bastedalen invigdes i samband med Kulturveckan 2017. Det är önskvärt med mer insatser för att förbättra och stärka Nationalparken

som besöksmål.

Trygghet & Säkerhet

Dals-Ed är en trygg kommun och kommunen arbetar vidare tillsammans med Polisen under rubriken "Trygga Dals-Ed" för att ytterligare stärka tryggheten och förebygga brottslighet.

I samband med att riksdagen har beslutat om att återuppta planeringen för totalförsvaret där kommunerna får ett stort ansvar för att driva civilsamhället i oros/krigstid behöver kommunen ta fram en planering för hur det civila samhället och kommunens verksamheter ska fungera vid höjd beredskap eller krig. Arbetet bör göras i samverkan med övriga Dalslandskommuner. Kommunen behöver avsätta resurser för en sådan planering och klargöra organisationen för säkerhetsarbetet i stort.

På grund av rådande läge i omvärlden kommer även räddningstjänsterna att börja planera för "Räddningstjänst under höjd beredskap"

Räddningstjänsterna i Dals-Ed, Bengtsfors, Åmål och Årjäng planerar för ett utökat samarbete för att minska sårbarhet och öka effektivitet.

Plan & Bygg

Verksamheten är beroende av konjunkturen, vilken styr om privatpersoner, företag samt övriga exploatörer våga satsa på nybyggnation alternativt utveckling av befintlig bostad eller verksamhet. Idag stannar inte ansökningarna längre upp på vintern när det egentligen är lågsäsong. Det är bra för kommunen och innebär samtidigt att verksamheten behöver anpassa beredskapen på ett nytt sätt för att hinna med det förberedande arbetet inför högsäsongen.

VA & Renhållning

Behov av kommunalt VA i Nössemark ska utredas vidare utifrån vattentjänstlagen §6. Plan för renovering av Brattestads reningsverk ska tas fram och nytt miljötillstånd ska sökas hos Länsstyrelsen. Nuvarande vattentäkt behöver säkras och en reservvattentäkt behöver etableras. Förarbetet inför sanering av det så kallade Lee-området inleds. Flytt av återvinningscentralen ska utredas i syfte att skapa en bättre tillgänglighet.

Offentlig miljö

En plan för kommunens lekplatser har tagits fram, både vad gäller antal och utformning. Förslag om utformning av Terrassparken inklusive scenen ska tas fram.

Lokaler & Fastigheter

Arbetet med de olika byggprojekten fortsätter inom skola, förskola och äldreomsorg. Omtag för lokalförsörjningsplanen är på gång så att de ursprungliga intentionerna kan uppfyllas.

Inventering av näringsfastigheter pågår, vilket bland annat kan leda till förslag om avyttring. Därutöver behöver beredskapen för att möjliggöra näringslivsinsatser förstärkas. Det gäller både nya etableringar och utveckling av befintliga företag. Kommunen har varit intressant i fråga om nya större etableringar, men det har fallit bland annat på grund av att området inte är

planlagt eller att det inte är kommunen som äger marken för ändamålet osv. Det finns behov av industritomter som är mer färdiga än vad som finns i nuläget. Några företag behöver mer yta, speciellt efterfrågas lagerutrymme.

Kost & Lokalvård

En långsiktig utredning gällande hela måltidsorganisationen ska påbörjas under våren 2018. En del i den handlar om att optimera ansvarsfördelningen mellan kökspersonal och pedagogisk personal.

Inför 2018 börjar arbetet enligt Naturskyddsföreningens koncept Giftfri förskola. Målet är att minska de miljögifter som barnen utsätts för på förskolorna genom att byta ut de produkter som innehåller farliga ämnen, bland annat plaster i matgeråd.

Under 2018 kommer en extra satsning göras kring rutinerna runt maten på förskoleavdelningarna för att minska matsvinnet. Information kring vad matsvinnet kostar i skolan/förskolan behöver kommuniceras till kunder och personal.

Vi kommer att delta i projektet Komimål. Projektet kommer med stöd av Europeiska Socialfonden att från januari 2018 utan kostnad erbjuda kompetensutvecklingsinsatser till offentliga och privata kök i Västsverige. Projektet avslutas i juni 2019.

Vi kommer även att delta i projektet Klimatklivet som initierats av VG-regionen men drivs av RISE jordbruk och livsmedel. Projektet satsar på informationsinsatser med syfte att öka kompetensen, medvetenheten och engagemanget kring måltiders klimatpåverkan och hur måltiders klimatavtryck kan minskas. Målet är att minska klimatpåverkan från måltider med i genomsnitt 15 procent från 2016 till 2019. Projektet genomförs från 2018 till och med 31 juli 2020.

Social omsorg

Framtiden innebär stora utmaningar för verksamheterna inom det sociala omsorgsområdet, för att kunna upprätthålla en bra kvalitet med de resurser vi har. Full kraft på lösningsfokus, positivt tänkande och hög delaktighet av personalen ses som framgångsfaktorer och det enda sättet att klara uppgiften.

Under april 2018 startas en gemensam biståndsenhet för äldreomsorg i samverkan med Bengtsfors.

Fritid, kultur, skola och förskola

Antalet elever utifrån befolkningsregistret kommer att vara 46-64 elever/årskurs de närmaste åren. Nyanlända elever fortsätter att komma om än i mindre antal genom förflyttningar inom Sverige. Det är svårt att bedöma hur dessa förflyttningar kommer att se ut i framtiden.

Antalet förskoleplatser motsvarar efterfrågan och plats kan erbjudas enligt de lagstadgade kraven. Förskolan går nu in i tredje etappen när det gäller att minska storleken på barngrupperna med hjälp av riktade statsbidrag som täcker kostnaderna. Barnens vistelsetid har ökat markant och snittet överskrider vårt nyckeltal, något som måste beaktas i planeringen. Behovet av ändamålsenliga lokaler kommer att tillgodoses helt när den nya förskolan tas i bruk våren 2018. De nya pedagogiska grepp som denna förskola utgår ifrån kommer att känneteckna mycket av förskolans pedagogiska utvecklingsarbete de närmaste åren.

Det viktigaste uppdraget för förskolan och skolan är att skapa förutsättningar för ett bra

vuxenliv. De pågående utvecklingsprojekten *Från utanförskap till innanförskap*, *Hitta Drivet* och *Hälsofrämjande skolutveckling* syftar till att förbättra förutsättningarna.

Verksamheterna på Utsikten breddar verksamheten med utökad lovskola (till del obligatorisk 2018), lärlingsutbildningar och sommaraktiviteter.

Kulturskolan har fått 200 tusen kronor av Statens Kulturråd för att under året 2018 nå nya grupper. Kulturskoleverksamhet går mot obligatorium.

Dalslandskommunerna har engagerat Dick Harrysson att skriva en bok om Dalsland. Boken beräknas komma ut lagom till bokmässan 2018.

3 RÄKENSKAPER

3.1 DRIFTREDOVISNING

Belopp i mkr	Utfall 2017			Budget 2017 Netto	Budget- avvikelse
	Kostnad	Intäkt	Netto		
Nämnd					
Kommunfullmäktige	-0,4	0,0	-0,4	-0,5	0,1
- varav kommunfullmäktige	-0,1	0,0	-0,1	-0,1	0,0
- varav revision	-0,3	0,0	-0,3	-0,4	0,1
Valnämnden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
KS - Kommunledningsförvaltningen	-32,7	5,7	-27,0	-28,8	1,8
- KS oförutsedda utgifter	-0,1	0,2	0,1	-0,2	0,2
- KS Gemensamt utvecklingsanslag	-1,5	0,2	-1,3	-1,5	0,2
- varav verksamhet	-31,1	5,4	-25,7	-27,2	1,5
KS - Samhällsbyggnadsförvaltningen	-138,5	134,3	-4,2	-13,4	9,2
- varav renhållningsverksamhet	-7,1	7,1	0,0	0,0	0,0
- varav VA-verksamhet	-8,3	8,3	0,0	0,0	0,0
- varav gatu- och vägverksamhet	-4,0	0,2	-3,8	-3,8	0,0
- varav fastighetsverksamhet	-34,9	28,1	-6,8	3,3	-10,2
- varav städverksamhet	-8,0	8,0	0,0	0,0	0,0
- varav kostverksamhet	-13,0	12,6	-0,4	-0,1	-0,3
- varav arbetsmarknads- och integrationsverksamhet	-36,1	51,9	15,8	-4,1	19,9
- varav räddningstjänst	-7,2	1,3	-5,9	-5,6	-0,2
- varav övrig verksamhet	-19,9	16,9	-3,0	-3,0	0,0
Plan- och byggnadsnämnden	-2,4	1,3	-1,1	-2,1	1,1
FOKUS-nämnden	-204,4	82,6	-121,8	122,0	0,2
- varav förskoleverksamhet	-33,5	7,3	-26,3	26,0	-0,3
- varav grundskola, skolbarnsomsorg och obl särskola	-67,2	10,3	-56,8	59,0	2,1
- varav gymnasieskola	-42,2	21,9	-20,2	19,2	-1,0
- varav gymnasiesärskola	-22,0	19,9	-2,1	0,2	-1,9
- varav vuxenutbildning m.m.	-4,2	1,4	-2,9	3,3	0,4
- varav internat Utsikten	-20,5	20,2	-0,3	0,5	0,2

- varav kultur- och fritid	-8,9	1,3	-7,6	8,0	0,4
- varav övrig verksamhet, inkl politisk verksamhet	-5,9	0,3	-5,6	5,8	0,2
Socialnämnden	-141,5	25,9	-115,6	-116,9	1,3
- varav IFO	-20,3	1,5	-18,8	-18,4	-0,4
- varav LSS	-40,2	9,0	-31,2	-31,6	0,4
- varav äldreomsorg	-73,2	13,6	-59,6	-60,5	0,9
- varav övrig verksamhet, inkl politisk verksamhet	-7,8	1,8	-6,0	-6,4	0,4
Summa nämnder	-519,9	249,8	-270,1	-283,7	13,7
Finansverksamhet					
- Arbetsgivaravgifter	-66,7	0,0	-66,7	-64,4	-2,3
- Avtalsförsäkringar	-0,2	0,0	-0,2	-0,4	0,2
- Pensionskostnader	-23,4	0,0	-23,4	-19,4	-4,0
- Personalomkostnadspåslag (PO)	0,0	82,8	82,8	78,4	4,4
- Personalförbrukning	-0,5	0,5	0,0	0,0	0,0
- Löneväxling pension	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
- Borgensavgift Edshus AB	0,0	0,7	0,7	0,4	0,3
- Central löneökningsspott	0,0	0,0	0,0	-1,8	1,8
- Timlöneförändring hela kommunen	0,0	0,2	0,2	-0,8	0,9
- Intern ränta	0,0	4,6	4,6	5,1	-0,5
- Finansiella intäkter	0,0	0,4	0,4	0,1	0,3
- Finansiella kostnader	-1,3	0,0	-1,3	-2,7	1,4
Summa finansverksamhet	-92,2	89,1	-3,1	-5,5	2,4
Skatteintäkter	0,0	191,6	191,6	191,4	0,2
Preliminär slutavräkning innevarande år	-1,0	0,0	-1,0	-1,4	0,5
Definitiv slutavräkning föregående år	0,0	0,3	0,3	0,0	0,3
Inkomstutjämningsbidrag/-avgift	0,0	74,1	74,1	73,6	0,5
Kostnadsutjämningsavgift/-bidrag	0,0	4,4	4,4	6,9	-2,5
Regleringsavgift/bidrag	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1
LSS-utjämning	0,0	6,4	6,4	6,3	0,1
Kommunal fastighetsavgift	0,0	10,2	10,2	10,0	0,2
Generellt statsbidrag (utifrån parameter för flyktingmottagande)	0,0	4,7	4,7	5,8	-1,0
Generellt statsbidrag (statligt stöd för ökat bostadsb)	0,0	1,1	1,1	0,0	1,1
Summa skatter och statsbidrag	-1,0	292,7	291,7	292,5	-0,8
Årets resultat	-613,1	631,6	18,6	3,3	15,3

3.2 INVESTERINGSREDOVISNING

Förklaringar till förkortningar i tabellerna nedan:

KS = Kommunstyrelsen

KLF = Kommunledningsförvaltning

SBF = Samhällsbyggnadsförvaltning

2017					
Belopp i mkr	Netto				
	Inkomster	Utgifter	Utfall	Budget	Avvikelse
Skattefinansierat	-85,2	100,3	15,1	55,2	40,1
- därav KS (KS objektsreserv)	0,0	0,1	0,1	0,9	0,8
- därav KS (KS-ordf objektsreserv)	0,0	0,0	0,0	0,8	0,8
- därav KLF (inventarier hela kommunen)	0,0	0,3	0,3	2,3	2,0
- därav KLF (Resecentrum)	0,0	0,2	0,2	3,4	3,2
- därav KLF (MSB)	0,0	0,1	0,1	1,0	0,9
- därav KLF (IT)	0,0	0,1	0,1	0,3	0,2
- därav SBF (fastighet skolor)	0,0	41,5	41,5	46,9	5,4
- därav SBF (fastighet förskola)	0,0	30,6	30,6	34,2	3,6
- därav SBF (fastighet äldreboende)	0,0	19,8	19,8	41,3	21,5
- därav SBF (fastighet försäljning Edsgärdet o Hagalid)	-85,2	0,0	-85,2	-88,0	-2,8
- därav SBF (fastighet LSS)	0,0	0,3	0,3	3,8	3,5
- därav SBF (övriga fastigheter)	0,0	4,7	4,7	3,6	-1,1
- därav SBF (övrigt)	0,0	2,6	2,6	4,7	2,1
Taxefinansierat	-0,8	0,9	0,1	13,7	13,6
- därav Vatten- och avloppsverksamhet	-0,8	0,8	0,0	12,9	12,9
- därav Renhållningsverksamhet	0,0	0,1	0,1	0,8	0,7
Exploateringsverksamhet	0,0	0,2	0,2	1,0	0,8
- därav exploatering Orrvägen	0,0	0,2	0,2	0,0	-0,2
- därav sanering Bålnäs industriområde	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0
Totalt	-86,0	101,4	15,4	69,9	54,5

Nedan redovisas de största flerårsprojekten.

<i>Belopp i mkr</i>	Utfall t.o.m. 2017	Budget t.o.m. 2017	Avvikelse per 2017	Plan 2018	Total budget
Skattefinansierat	124,5	158,2	33,8	42,1	200,3
- därav KLF (Resecentrum)	0,6	3,4	2,8	0,0	3,4
- därav KLF (MSB)	0,3	1,2	0,9	1,0	2,2
- därav SBF (fastighet äldreboende)	25,4	46,9	21,5	41,1	88,0
- därav SBF (fastighet skolor)	60,9	68,9	8,0	0,0	68,9
- därav SBF (fastighet förskola)	31,7	35,4	3,7	0,0	35,4
- därav SBF (fastighet moduler)	5,5	2,4	-3,1	0,0	2,4
Taxefinansierat	2,6	10,3	7,7	0,0	10,3
- därav VA-verksamhet (Nössemark)	0,8	1,2	0,4	0,0	1,2
- därav VA-verksamhet (Brattesta RV)	1,6	6,0	4,4	0,0	6,0
- därav VA-verksamhet (Reservvattentäkt, Ed tätort)	0,3	3,1	2,8	0,0	3,1
Exploateringsverksamhet	10,2	9,9	-0,3	0,0	9,9
- därav exploatering Orrvägen	10,2	9,9	-0,3	0,0	9,9
Totalt	137,2	178,4	41,2	42,1	220,5

Kommentarer till investeringsverksamheten:

- Fågelvägens förskola färdigställs kvartal 1 2018 och bedömningen är att budgeterade medel kommer att förbrukas
- Snörumskolans ombyggnad slutfördes under 2017
- Hagaskolans ombyggnad pågår och kommer slutföras sommaren 2018
- Äldreboendenas ombyggnationer pågår under 2018
- De planerade investeringarna på övriga kommunala fastigheter är försenade men kommer göras under 2018
- Planerad investering gällande rehallning (personalutrymme vid Återvinningscentralen) kommer genomföras under 2018
- Investering avseende vatten- och avlopp i Nössemark avvaktas tillsvidare
- Investering Brattestad reningsverk kommer fullföljas under 2018
- Anläggning av nytt resecentrum planeras genomföras under 2018
- Utbyte av maskiner inom kost- och städverksamhet har gjorts enligt plan under 2017

Totalt har drygt 100 mkr investerats under 2017 jämfört med planen på 158 mkr. Flera projekt har kommit igång senare än planerat vilket innebär att dessa förskjuts till 2018. Några av projekten har inte kommit igång alls beroende på olika anledningar, bland annat personalbrist eller ändrade förutsättningar i övrigt. De sistnämnda kommer vara föremål för den kommande planeringen framöver.

3.3 KONCERNEN

Koncernen Dals-Eds kommun består av kommunen och ett helägt bostadsbolag, Edshus AB. Edshus bygger och förvaltar bostäder och lokaler i Dals-Ed. Samtliga fastigheter ligger i Eds tätort. Antalet lägenheter var 463 och antalet lokaler var 22 vid årsskiftet. Totalt förvaltd yta var 49 804 kvm. Andelen vakanta lägenheter minskade från 2,9 procent 2016 till 1,3 procent vid utgången av 2017. Soliditeten minskade från 9,6 procent till 6,0 procent under året. Årets resultat blev +1,0 mkr vilket var en försämring med 1,2 mkr jämfört med 2016.

3.4 RESULTATRÄKNING

(mkr)		Kommunen		Koncernen	
		2017	2016	2017	2016
Verksamhetens intäkter	Not 1,9	178,1	148,9	201,4	168,3
Verksamhetens kostnader	Not 2	-437,9	-413,3	-450,5	-424,2
Avskrivningar	Not 3	-12,3	-13,9	-20,0	-18,3
Verksamhetens nettokostnader		-272,1	-278,3	-269,1	-274,2
Skatteintäkter	Not 4	190,9	184,4	190,9	184,4
Generella statsbidrag och utjämning	Not 5	100,8	104,4	100,8	104,4
Finansiella intäkter	Not 6	0,4	0,2	0,4	0,2
Finansiella kostnader	Not 7	-1,4	-2,0	-3,4	-3,9
ÅRETS RESULTAT (förändring av eget kapital)	Not 8	18,6	8,7	19,6	10,9
Finansiellt mål 2 %		6,4%	3,0%	6,7%	3,8%

3.5 KASSAFLÖDESANALYS

(mkr)		Kommunen		Koncernen	
		2017	2016	2017	2016
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN					
Verksamhetens intäkter	Not 1,9	178,1	148,9	201,4	168,3
Verksamhetens kostnader	Not 2	-437,9	-413,3	-450,5	-423,9
Verksamhetens nettokostnader		-259,8	-264,4	-249,1	-255,7
Skatteintäkter och intäkter av bidrag	Not 4,5	291,7	288,8	291,7	288,8
Finansiella intäkter	Not 6	0,4	0,2	0,4	0,2
Finansiella kostnader	Not 7	-1,4	-2,0	-3,4	-3,9
Justering av ej rörelsekapitalpåverkande poster	Not 10	1,2	3,4	1,2	3,2
Verksamhetsnetto		32,1	26,0	40,8	32,7

INVESTERINGAR					
Inköp av materiella tillgångar	Not 11,12	-100,6	-35,3	-105,7	-72,5
Avytttrade materiella tillgångar		117,3	0,2	1,3	0,2
Inköp av finansiella tillgångar		-0,0	-1,9	-0,0	-1,9
Avytttrade finansiella tillgångar					0,1
Investeringsnetto		16,7	-36,9	-104,4	-74,2
FINANSIERING					
Utlåning/ökning långfristiga fordringar		-0,4		-0,4	
Återbetald utlåning					
Långfristig upplåning	Not 19	12,0	52,9	129,1	52,9
Amortering	Not 19	-37,0	-27,7	-39,8	-29,7
Kortfristig upplåning					
Amortering				-0,7	
Utdelning					
Finansieringsnetto		-25,4	25,2	88,1	23,2
Justering för rörelsekapitalets förändring					
Ökn(+)/minskn(-) pensionsskulder	Not 18	0,6	0,9	0,6	0,9
Ökn(+)/minskn(-) övriga avsättningar				0,2	
Ökn(-)/minskn(+) kortfristiga fordringar	Not 14,15	2,5	-12,3	2,8	-12,5
Ökn(+)/minskn(-) kortfristiga skulder	Not 21	1,4	15,8	5,2	15,8
Förändring av likvida medel		27,7	17,8	33,1	-15,0
Likvida medel vid årets början		59,1	41,3	59,1	74,0
Likvida medel vid årets slut		86,8	59,1	92,2	59,0

3.6 BALANSRÄKNING

(mkr)		Kommunen		Koncernen		
		2017	2016	2017	2016	
TILLGÅNGAR						
Anläggningstillgångar						
Materiella anläggningstillgångar						
-	Mark, byggnader och tekniska anläggningar	Not 11	240,4	272,4	524,7	443,0
-	Maskiner och inventarier	Not 12	14,8	16,7	15,1	17,3
	Finansiella anläggningstillgångar	Not 13	15,4	14,9	3,5	3,0

Summa anläggningstillgångar		270,6	304,0	543,3	463,4
Omsättningstillgångar					
Förråd mm	Not 14	4,0	0,2	4,4	0,7
Fordringar	Not 15	33,6	36,1	33,6	33,7
Likvida medel	Not 16	86,8	59,1	92,2	59,1
Summa omsättningstillgångar		124,4	95,4	130,2	93,5
SUMMA TILLGÅNGAR		395,0	399,4	673,5	556,8
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER					
Eget kapital	Not 17				
Årets resultat		18,6	8,7	19,6	10,9
Resultatutjämningsreserv		14,7	9,2	14,7	9,2
Övrigt eget kapital		151,9	148,6	156,5	151,0
Summa eget kapital		185,2	166,5	190,8	171,1
Avsättningar					
Avsättningar för pensioner och liknade förpliktelser	Not 18	7,3	6,7	7,3	6,7
Periodiseringsfond			0,0	0,2	0,1
Skulder					
Långfristiga skulder	Not 19	98,2	123,2	356,3	267,9
Kortfristiga skulder	Not 20	104,3	103,0	118,9	111,0
Summa avsättningar och skulder		209,8	232,8	482,7	385,7
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER		395,0	399,4	673,5	556,8
PANTER OCH ANSVARFÖRBINDELSER					
Panter och därmed jämförliga säkerheter					
Ansvarförbindelser					
Pensionsförpliktelser som inte tagits upp bland skulder och avsättningar	Not 22	109,8	114,0	109,8	114,0
Övriga ansvarförbindelser					
Borgensåtaganden	Not 23	274,1	160,4	6,2	6,7

3.7 NOTFÖRTECKNING

(mkr)	Kommunen		Koncernen	
Not 1 Verksamhetens intäkter	2017	2016	2017	2016
Avgifter affärsdrivande	13,7	13,1	11,4	11,1
Huvudavgift (barnomsorg, äldreomsorg, musikskola etc)	4,7	4,3	4,7	4,3

Hyror	13,3	14,1	42,8	40,2
Driftbidrag	94,4	62,5	94,4	62,5
Ersättning från FK för personlig assistent	7,7	7,4	7,7	7,4
Övriga bidrag	4,3	11,7	4,3	11,7
Övriga intäkter	39,9	35,7	36,1	31,1
Summa verksamhetens intäkter	178,1	148,9	201,4	168,3
(mkr)	Kommunen		Koncernen	
Not 2 Verksamhetens kostnader	2017	2016	2017	2016
Personalkostnader	307,5	287,1	310,7	289,6
Hyror	16,9	11,1	3,6	3,7
Material	17,3	19,4	17,3	19,4
Köpta tjänster	71,0	69,2	71,3	62,6
Bidrag	9,3	10,0	9,3	10,0
Inkomstskatt	0,0	0,0	0,2	0,1
Övriga kostnader	15,9	16,5	38,1	38,8
Summa verksamhetens kostnader	437,9	413,3	450,5	424,2
(mkr)	Kommunen		Koncernen	
Not 3 Avskrivningar	2017	2016	2017	2016
Inventarier	2,7	3,0	2,9	3,2
Fastigheter	9,6	10,9	17,1	15,1
Summa avskrivningar	12,3	13,9	20,0	18,3
(mkr)	Kommunen		Koncernen	
Not 4 Skatteintäkter	2017	2016	2017	2016
Preliminär kommunalskatt	191,6	185,2	191,6	185,2
Preliminär slutavräkning innevarande år	0,3	0,2	0,3	0,2
Slutavräkningsdifferens föregående år	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Summa skatteintäkter	190,9	184,4	190,9	184,4
(mkr)	Kommunen		Koncernen	
Not 5 Generella statsbidrag och utjämning	2017	2016	2017	2016
Inkomstutjämning	74,1	72,2	74,1	72,2
Kommunal fastighetsavgift	10,2	10,1	10,2	10,1
LSS-utjämning	6,4	5,3	6,4	5,3
Kostnadsutjämning	4,4	7,0	4,4	7,0
Regleringsbidrag/-avgift	0,0	-0,2	0,0	-0,2
Generellt statsbidrag (utifrån parameter för flyktingmottagande)	4,7	7,6	4,7	7,6
Generellt statsbidrag (stöd för ökat bostadsbyggande)	1,1	2,4	1,1	2,4

Summa generella statsbidrag och utjämning	100,8	104,4	100,8	104,4
(mkr)	Kommunen		Koncernen	
Not 6 Finansiella intäkter	2017	2016	2017	2016
Inkomsträntor	0,0	0,0	0,0	0,0
Överskottsutdelning Kommuninvest	0,4	0,2	0,4	0,2
Summa finansiella intäkter	0,4	0,2	0,4	0,2
(mkr)	Kommunen		Koncernen	
Not 7 Finansiella kostnader	2017	2016	2017	2016
Räntor anläggningslån	1,3	2,0	3,3	3,9
Övriga finansiella kostnader	0,1	0,0	0,1	0,0
Summa finansiella kostnader	1,4	2,0	3,4	3,9
(mkr)	Kommunen		Koncernen	
Not 8 Avstämning av balanskrav	2017	2016	2017	2016
Årets resultat enligt resultaträkningen	18,6	8,7	18,6	8,7
- avgår samtliga realisationsvinster	-0,4	-0,3	-0,4	-0,3
- tillägg för realisationsvinster enligt undantag	0,0	0,0	0,0	0,0
- tillägg för realisationsförluster enligt undantag	0,0	0,0	0,0	0,0
- tillägg för orealiserade förluster i värdepapper	0,0	0,0	0,0	0,0
- avgår återföring av realiserade förluster i värdepapper	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	18,2	8,4	18,2	8,4
- medel till resultatutjämningsreserv	-15,3	-5,5	-15,3	-5,5
- medel från resultatutjämningsreserv	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets balanskravsresultat	2,9	2,9	2,9	2,9
Balanskravsunderskott från tidigare år	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa balanskravsresultat	2,9	2,9	2,9	2,9
Balanskravsresultat att reglera	0,0	0,0	0,0	0,0
(mkr)	Kommunen		Koncernen	
Not 9 Jämförelsestörande poster	2017	2016	2017	2016
Realisationsvinst vid fastighetsförsäljning	0,4	0,3	0,4	0,3
Summa jämförelsestörande poster	0,4	0,3	0,4	0,3
(mkr)	Kommunen		Koncernen	
Not 10 Justering av ej rörelsekapitalpåverkande poster	2017	2016	2017	2016
Utrangering av fastighetskomponenter i samband med ombyggnation av skolor	0,0	3,4	0,0	3,4
Justering ingående balans anläggningstillgångar	1,1	0,0	1,1	0,0
Justering ingående balans ackumulerade avskrivningar	0,1	0,0	0,1	0,0

Summa justering av ej rörelsekapitalpåverkande poster	1,2	3,4	1,2	3,4
(mkr)	Kommunen		Koncernen	
Not 11 Mark, byggnader och tekniska anläggningar	2017	2016	2017	2016
Ingående anskaffningsvärde	437,1	411,0	620,5	595,1
Ackumulerad avskrivning	-165,7	-157,9	-221,3	-211,6
Årets investeringar	13,7	33,9	178,1	79,0
Utrangering	-3,8	-3,4	-4,3	-4,1
Försäljningar	-31,7	-0,6	-31,7	-0,6
Reavinst	0,4	0,3	0,4	0,3
Reaförlust	0,0	0,0	0,0	0,0
Nedskrivning	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivning	-9,6	-10,9	-17,0	-15,1
Redovisat värde vid årets slut	240,4	272,4	524,7	443,0
Specifikation mark, byggnader och tekniska anläggningar				
Markreserv	18,3	17,9	35,3	28,4
Verksamhetsfastigheter	121,4	123,4	237,9	123,4
Fastigheter för affärsverksamhet	22,4	22,9	22,4	22,9
Publika fastigheter	23,6	19,0	23,6	19,0
Fastigheter för annan verksamhet	43,3	45,8	180,1	161,2
Pågående arbeten	11,4	43,3	11,4	86,1
Exploateringsmark	0,0	0,0	14,0	2,0
Redovisat värde vid årets slut	240,4	272,4	524,7	443,0
(mkr)	Kommunen		Koncernen	
Not 12 Maskiner och inventarier	2017	2016	2017	2016
Ingående anskaffningsvärde	58,1	56,7	61,1	59,7
Ackumulerad avskrivning	-41,4	-38,4	-43,9	-40,6
Årets investeringar	1,7	1,4	1,7	1,4
Utrangering	0,0	0,0	0,0	0,0
Försäljningar	-0,9	0,0	-0,9	0,0
Reavinst	0,0	0,0	0,0	0,0
Reaförlust	0,0	0,0	0,0	0,0
Nedskrivning	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivning	-2,7	-3,0	-2,9	-3,2
Redovisat värde vid årets slut	14,8	16,7	15,1	17,3
Specifikation maskiner och inventarier				
Maskiner	2,9	3,3	2,9	3,3

Inventarier	9,2	10,6	9,4	11,2
Byggnadsinventarier	0,0	0,0	0,0	0,0
Bilar och andra transportmedel	2,8	2,8	2,8	2,8
Förbättringsutgifter på fast ej ägda av komm.	0,0	0,0	0,0	0,0
Leasingavtal	0,0	0,0	0,0	0,0
Konst	0,0	0,0	0,0	0,0
Övriga maskiner och inventarier	0,0	0,0	0,0	0,0
Redovisat värde vid årets slut	14,8	16,7	15,1	17,3
(mkr)				
	Kommunen		Koncernen	
Not 13 Finansiella anläggningstillgångar	2017	2016	2017	2016
Aktier/andelar				
Edshus AB	12,0	12,0	0,0	0,0
Dalslands Turist AB	0,2	0,2	0,2	0,2
Kommuninvest	2,1	2,1	2,1	2,1
Kommuninvest förlagslån	0,6	0,6	0,6	0,6
Föreningen eDIT lån	0,4	0,0	0,4	0,0
Övrigt	0,1	0,1	0,1	0,1
Redovisat värde vid årets slut	15,4	14,9	3,4	3,0
(mkr)				
	Kommunen		Koncernen	
Not 14 Förråd, lager och exploateringsfastigheter	2017	2016	2017	2016
Förråd och lager	0,0	0,0	0,4	0,5
Exploateringsfastigheter	4,0	0,2	4,0	0,2
Redovisat värde vid årets slut	4,0	0,2	4,4	0,7
(mkr)				
	Kommunen		Koncernen	
Not 15 Kortfristiga fordringar	2017	2016	2017	2016
Kundfordringar	9,5	10,0	8,7	6,7
Statsbidragsfordringar	1,0	6,7	1,0	6,7
Interimsfordringar	16,8	14,0	17,6	15,0
Övrigt	6,3	5,3	6,3	5,3
Redovisat värde vid årets slut	33,6	36,1	33,6	33,7
(mkr)				
	Kommunen		Koncernen	
Not 16 Likvida medel	2017	2016	2017	2016
Kassa	0,1	0,1	0,1	0,1
Bank	86,7	59,0	92,1	59,0
Summa likvida medel vid årets slut	86,8	59,1	92,2	59,1

Kommunen har en checkkredit på 15 miljoner kronor som ej var utnyttjad vid bokslutstillfället.

(mkr)	Kommunen		Koncernen	
	2017	2016	2017	2016
Not 17 Eget kapital				
Förändring av eget kapital				
Ingående eget kapital	166,5	157,8	171,2	160,2
Årets resultat	18,6	8,7	19,6	10,9
Utgående eget kapital	185,1	166,5	190,8	171,1
Uppdelning av eget kapital				
Resultatutjämningsreserv	30,0	14,7	30,0	14,7
Pensionsreserv	0,1	0,1	0,1	0,1
Övrigt eget kapital	155,0	151,7	160,7	156,3
Utgående eget kapital	185,1	166,5	190,8	171,1
<i>Fullmäktige har under 2017 beslutat att avsätta 5,5 miljoner kronor av 2016 års resultat till resultatutjämningsreserven. För 2017 föreslås att 15,3 miljoner kronor avsätts av resultatet till resultatutjämningsreserven.</i>				
(mkr)	Kommunen		Koncernen	
	2017	2016	2017	2016
Not 18 Avsättningar för pensioner och liknade förpliktelser				
Ingående avsättning	6,7	6,7	6,7	6,7
Nya förpliktelser under året	0,8	0,1	0,8	0,1
Varav				
<i>Nyintjänad pension</i>	1,9	0,1	1,9	0,1
<i>Ränte- och basbeloppsuppräknig</i>	0,1	0,0	0,1	0,0
<i>Ändring av försäkringstekniska grunder</i>	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Förändring av löneskatten</i>	0,1	0,0	0,1	0,0
<i>Övrig post</i>	-1,3	0,0	-1,3	0,0
Årets utbetalningar	-0,2	-0,1	-0,2	-0,1
Varav				
<i>Pensioner</i>	-0,2	-0,1	-0,2	-0,1
Utgående avsättning	7,3	6,7	7,3	6,7
Pensionsförpliktelsen minskad genom försäkring	12,5	11,3	12,5	11,3
Överskottsmedel i pensionsförsäkringen	2,2	1,3	2,2	1,3
Aktualiseringsgrad/Utreddningsgrad	99,0%	99,0%	99,0%	99,0%
Specifikation till pensioner				
Särskild avtalspension/ålderspension	1,7	1,5	1,7	1,5

Förmånsbestämd/kompletteringspension	0,0	0,0	0,0	0,0
Ålderspension	5,4	5,0	5,4	5,0
Pension till efterlevande	0,2	0,2	0,2	0,2
Summa pensioner	7,3	6,7	7,3	6,7
Antal visstidsförordnaden				
Politiker	1	1	1	1
Tjänstemän	0	0	0	0
<i>Beräkningsgrund för pensioner framgår av avsnittet Redovisningsprinciper.</i>				
(mkr)	Kommunen		Koncernen	
Not 19 Långfristiga skulder	2017	2016	2017	2016
Anläggningslån				
- Ingående värde	127,7	102,5	274,2	251,9
- Amortering	-37,0	-27,7	-39,8	-29,7
- Nästa års amortering	-4,5	-4,5	-7,2	-7,2
- Nya lån	12,0	52,9	129,1	52,9
Summa långfristiga skulder	98,2	123,2	356,3	267,9
(mkr)	Kommunen		Koncernen	
Not 20 Kortfristiga skulder	2017	2016	2017	2016
Kortfristiga del av långfristiga lån	4,5	4,5	7,2	7,2
Leverantörsskulder	23,2	20,5	27,3	23,2
Mervärdesskatt	1,0	1,0	1,1	1,0
Personalens skatter och avgifter	4,9	4,6	4,9	4,6
Interimsskulder	64,9	64,6	71,7	69,1
Övriga kortfristiga skulder	5,8	7,8	6,7	5,9
Summa kortfristiga skulder	104,3	103,0	118,9	111,0
(mkr)	Kommunen		Koncernen	
Not 21 Förändring kortfristiga skulder	2017	2016	2017	2016
Förändring kortfristig del av långfristiga lån	0,0	3,7	0,0	3,7
Förändring kortfristiga skulder totalt	1,4	12,1	1,4	12,1
Summa kortfristiga skulder	1,4	15,8	1,4	15,8
(mkr)	Kommunen		Koncernen	
Not 22 Pensionsförpliktelser som inte tagits upp bland skulderna eller avsättningarna	2017	2016	2017	2016
Ingående ansvarsförbindelse	114,0	115,9	114,0	115,9
Nyintjänad pension	-0,6	1,1	-0,6	1,1

Ränte- och basbeloppsuppräknig	2,1	0,8	2,1	0,8
Förändring av löneskatten	-0,8	-0,4	-0,8	-0,4
Ändringar av försäkringstekniska grunder	0,7	0,0	0,7	0,0
Övrig post	-1,4	0,1	-1,4	0,1
Årets utbetalningar	-4,2	-3,5	-4,2	-3,5
Utgående ansvarsförbindelse	109,8	114,0	109,8	114,0
<i>Beräkningsgrund för pensioner framgår av avsnittet Redovisningsprinciper.</i>				
(mkr)	Kommunen		Koncernen	
Not 23 Borgensåtaganden	2017	2016	2017	2016
Borgen Edshus AB	267,9	153,7	0,0	0,0
Borgen Dals-Eds hembygdsförening	0,0	0,0	0,0	0,0
Borgen Eds Ryttarsällskap	0,6	0,6	0,6	0,6
Borgen Höknet ekonomisk förening	1,0	1,7	1,0	1,7
Förlustansvar egna hem SBAB samt Balken	0,1	0,1	0,1	0,1
Operationell leasing kopiering	1,4	1,3	1,4	1,3
Operationell leasing bilar	3,1	3,0	3,1	3,0
Summa borgensåtaganden	274,1	160,4	6,2	6,7
<i>Operationell leasing kan liknas vid en vanlig hyrsituation och avtalen kan oftast avslutas utan extra kostnad. Beloppen ovan är en uppskattning.</i>				

Dals-Eds kommun har i februari 2009 ingått en solidarisk borgen såsom för egen skuld för kommuninvest i Sverige AB:s samtliga nuvarande och framtida förpliktelser. Samtliga 288 kommuner och landsting/regioner som per 2017-12-31 var medlemmar i Kommuninvest ekonomiska förening har ingått likalydande borgensförbindelser.

Mellan samtliga medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingåtts ett regressavtal som reglerar fördelningen av ansvaret mellan medlemmarna vid ett eventuellt ianspråktagande av ovan nämnd borgensförbindelse. Enligt regressavtalet ska ansvaret fördelas dels i förhållande till storleken på de medel som respektive medlem lånat av Kommuninvest i Sverige AB, dels i förhållande till storleken på medlemmarnas respektive insatskapital i Kommuninvest ekonomisk förening.

Vid en uppskattning av den finansiella effekten av Dals-Eds kommuns ansvar enligt ovan nämnd borgensförbindelse, kan noteras att per 2017-12-31 uppgick Kommuninvest i Sverige AB:s totala förpliktelser till 342 483 929 484 kronor och totala tillgångar till 349 243 746 321 kronor. Kommunens andel av de totala förpliktelserna uppgick till 203 999 222 kronor och andelen av de totala tillgångarna uppgick till 207 910 236 kronor.

3.8 VATTEN- OCH AVLOPPSVERKSAMHET

RESULTATRÄKNING			
(mkr)		2017	2016
Intäkter	Not 1	8,3	8,2
Kostnader	Not 2	-6,0	-6,0
Jämförelsestörande poster			
Avskrivningar och nedskrivningar	Not 3	-1,9	-1,7
Verksamhetens Nettokostnader		0,4	0,5
Finansiella intäkter			
Finansiella kostnader	Not 4	-0,4	-0,5
ÅRETS RESULTAT (förändring av eget kapital)		0,0	0,0
BALANSRÄKNING			
(mkr)		2017	2016
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	Not 5	22,8	22,4
Maskiner och inventarier	Not 6	0,0	0,1
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>		<i>0,0</i>	<i>0,0</i>
Summa anläggningstillgångar		22,8	22,5
Omsättningstillgångar			
Fordringar		0,0	0,0
Likvida medel		0,0	0,0
Summa omsättningstillgångar		0,0	0,0
SUMMA TILLGÅNGAR		22,8	22,5
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
Eget kapital	Not 7	0,0	0,0
därav årets resultat		0,0	0,0
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknade förpliktelser		0,0	0,0
Skulder			
Långfristiga skulder/lån av kommunen	Not 8	21,1	21,1

Kortfristiga skulder/ förutbetalda avgifter	Not 9	1,7	1,4
Summa avsättningar och skulder		22,8	22,5
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER		22,8	22,5
PANTER OCH ANSVARFÖRBINDELSER			
Panter och därmed jämförliga säkerheter		0,0	0,0
Ansvarförbindelser		0,0	0,0

NOTER		
(mkr)	2017	2016
Not 1 Verksamhetens intäkter		
Brukningavgifter	8,3	8,2
Anslutningsavgifter	0,0	0,0
Not 2 Verksamhetens kostnader		
Personalkostnader	-0,6	-0,6
Personal intern fördelning	-1,4	-1,6
Övriga kostnader	-4,0	-3,8
Not 3 Verksamhetens avskrivningar		
Avskrivningar på anläggningarnas anskaffn.värde	-1,8	-1,6
Avskrivningar på inventariernas anskaffningsvärde	-0,1	-0,1
Not 4 Verksamhetens finansiella kostnader		
Intern Ränta 1,75 % (2016 2,4 %) (beräknas på bokfört värde)	-0,4	-0,5
Not 5 Mark, byggnader och tekniska anläggningar		
Ackumulerat anskaffningsvärde	48,4	48,0
Bokfört värde	22,8	22,4
Not 6 Inventarier		
Ackumulerat anskaffningsvärde	1,5	1,7
Bokfört värde	0,0	0,1
Not 7 Eget kapital		
Totala tillgångar beräknas som upplånade av kommunen		
Not 8 Långfristiga skulder		
Lån av kommunen	21,1	21,1
Not 9 Kortfristiga skulder - förutbetalda avgifter		
Ackumulerade förutbetalda avgifter i tkr	1 728	1 423
<i>därav 2017</i>	305	
<i>därav 2016</i>	186	186
<i>därav 2015</i>	59	59
<i>därav 2014</i>	859	859
<i>därav utgående 2013</i>	319	319

3.9 REDOVISNINGSPRINCIPER

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med lagen om kommunal redovisning och rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning vilket bl.a. innebär att:

Intäkter redovisas i den omfattning det är sannolikt att de ekonomiska tillgångarna kommer att tillgodogöras kommunen och intäkterna kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

Fordringar har upptagits till de belopp varmed de beräknas inflyta.

Tillgångar och skulder har upptagits till anskaffningsvärde där inget annat anges. Periodiseringar av inkomster och utgifter har skett enligt god redovisningssed.

Förändrade redovisningsprinciper

Sammanställd redovisning

I den kommunala koncernen ingår samtliga bolag och kommunalförbund där kommunen har minst 20 % inflytande i. Inga förändringar har skett under året i kommunkoncernens sammansättning. Kommunkoncernen består förutom kommunen av Edshus AB (100 %).

Jämförelsestörande poster

Jämförelsestörande poster särredovisas när dessa förekommer i not till respektive post i resultaträkningen och/eller i kassaflödesrapporten.

Som jämförelsestörande betraktas poster som är sällan förekommande. Dessutom redovisas alltid kommunens realisationsvinster vid fastighetsförsäljningar samt kostnader och intäkter för tomtförsäljning i samband med markexploatering som jämförelsestörande.

Intäkter

Skatteintäkter

Den preliminära slutavräkningen för skatteintäkter baseras på SKL:s decemberprognos i enlighet med rekommendation RKR 4.2.

Övriga intäkter

Investeringsbidrag, anslutningsavgifter och gatukostnadsersättningar sker i enlighet med rekommendation RKR 18 (Redovisning av intäkter).

Kostnader

Avskrivningar

Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar görs för den beräknade nyttjandeperioden med linjär avskrivning baserat på anskaffningsvärdet exklusive eventuellt restvärde. På tillgångar i form av mark, konst och pågående arbeten görs emellertid inga avskrivningar.

Avskrivningstider

Följande avskrivningstider tillämpas normalt i kommunen: 3, 5, 10, 15, 20, 33, 50 år.

En samlad bedömning av nyttjandeperioden för respektive tillgångstyp görs. Tillgångstypen skrivs sedan av på den närmast lägre avskrivningstiden.

Avskrivningsmetod

I normalfallet tillämpas linjär avskrivning, dvs. lika stora nominella belopp varje år. Avskrivning påbörjas när tillgången tas i bruk.

Komponentstavskrivning

RKR:s rekommendation 11.4 ställer krav på en avskrivningsmetod som syftar till att dela upp anläggningstillgångar i komponenter som har olika nyttjandeperioder och utgör ett väsentligt värde. Dessa komponenter ska redovisas och skrivas av som separata enheter.

Gränsdragning mellan kostnad och investering

Tillgångar avsedda för stadigvarande bruk eller innehav med en nyttjandeperiod om minst 3 år klassificeras som anläggningstillgång om beloppet överstiger gränsen för mindre värde. Gränsen för mindre värde har satts till ett halvt basbelopp (fn 22.400 kr) och gäller som gemensam gräns för materiella- och immateriella tillgångar och därmed också för finansiella leasingavtal.

Anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar

Anskaffningsvärde

Investeringsbidrag, anslutningsavgifter och gatukostnadsersättningar sker i enlighet med rekommendation RKR 18 (Redovisning av intäkter).

Leasing

Samtliga leasingavtal i kommunen har redovisats som operationella avtal beroende på att dessa leasingobjekts nyttjandeperioder inte väsentligt överstiger leasingkontraktens avtalstid om tre år.

Pensioner

Förpliktelser för pensionsåtaganden för anställda i kommunen är beräknade enligt RIPS17.

Visstidsförordnanden som ger rätt till särskild avtalspension redovisas som avsättning.

VA-verksamheten

Särredovisning sker av VA-verksamhetens resultat och ställning. Prissättning för försäljning av verksamhetens tjänster regleras i VA-lagen av självkostnadsprincipen. När avgifterna överstiger kostnaderna särredovisas dessa som en skuld till abonnentkollektivet under rubriken "Förutbetalda avgifter"

Enligt vattentjänstlagens § 30 får medel avsättas till en fond för framtida nyinvesteringar om investeringen finns i en fastställd investeringsplan, den är kalkylerad och att det framgår när medlen är avsedda att tas i anspråk samt att planen innehåller de upplysningar som i övrigt behövs för att bedöma behovet av avsättningens storlek. Investeringen skall komma hela kollektivet tillgodo.

VA-verksamhet är en del av KS - Samhällsbyggnadsförvaltningen varför olika resurser är samordnade i kommunen. För att redovisa ett rättvisande resultat för verksamheten fördelas gemensamma kostnader till VA-verksamheten.

4 ORGANISATION

Kommunfullmäktige Ordförande Ingvar Johannesson

Revision Ordförande Torgny Arvidsson

Kommunstyrelsen - Kommunledningsförvaltningen Ordförande Martin Carling

Kommunchef Agneta Johansson

IT, kansli, ekonomi och personal

Näringsliv och turism

Folkhälsa

Översiktlig planering och infrastruktur

Säkerhet

Kommunstyrelsen - Samhällsbyggnadsförvaltningen Ordförande Martin Carling

Samhällsbyggnadschef Magnus Åkesson

Vatten och avlopp

Renhållning

Fastighetsskötsel

Gator och parker

Kost och städ

Arbetsmarknad

Räddningstjänst

FOKUS-nämnden Ordförande Anna Johansson

Förvaltningschef Björn Lindeberg

Förskola och fritidshem

Grundskola

Gymnasium

Vuxenutbildning

Fritid och kultur

Bibliotek

Socialnämnden Ordförande Kenneth Gustavsson

Förvaltningschef Tommy Almström

Individ- och familjeomsorg

Äldreomsorg

Handikappomsorg

Plan- och byggnadsnämnden Ordförande Ingvar Johannesson

Enhetschef Angelika Lunnari

Plan- och byggfrågor

Valnämnden Ordförande Kerstin Sandqvist

Edshus AB Ordförande Sten-Åke Olsson

VD Lars Fredriksson

Bostäder och en del lokaler

Dalslands miljönämnd Ordförande Kjell-Åke Andersson

Miljöchef Dan Gunnardo

Edshus AB är ett helägt dotterbolag till kommunen.

Dalslands Miljönämnd är gemensam för Bengtsfors, Färgelanda, Mellerud och Dals-Ed.

